

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU
SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Emilia Gröhn-Kultalahti

**Sijaisperheiden biologisten lasten kokemuksia
sijoitusprosesseista**

Opinnäytetyö

Kevät 2021

SeAMK Sosiaali- ja terveysala

Sosionomi (AMK)

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Koulutusyksikkö: SeAMK Sosiaali- ja terveysala

Tutkinto-ohjelma: Sosionomi (AMK)

Suuntautumisvaihtoehto:

Tekijä: Emilia Gröhn-Kultalahti

Työn nimi: Sijaisperheiden biologisten lasten kokemuksia sijoitusprosesseista

Ohjaaja: Katariina Perttula, lehtori

Vuosi: 2021

Sivumäärä: 47

Liitteiden lukumäärä: 0

Opinnäytetyö toteutettiin laadullisena tutkimuksena. Aineistona oli internet kysely, johon vastasi 26 sijaisperheen biologista lasta.

Perhesijoitukset on määritelty ensisijaiseksi sijoitusmuodoksi niin avosijoituksissa kuin huostaanotoissakin. Siitä huolimatta sijaisperheiden biologisten lasten kokemista tunteista on tehty tutkimusta hyvin vähän, jos lainkaan. Näiden lasten ajatukset ja tunteet ovat jopa sosiaalialan ammattilaisilta pimennossa edellä mainitun syyn vuoksi.

Tutkimusosiossa selvitettiin, millaisia tunteita sijoitusprosessit herättävät sijaisperheiden biologisissa lapsissa, ja millaista tukea he olivat saaneet sijoitusprosessin eri vaiheissa. Tavoitteena oli selvittää, miten biologiset lapset kokevat nämä perhetilanteiden muutokset.

Jotta sijoitukset onnistuisivat entistä paremmin, on tärkeää huomioida sijaisperheet niin yksikköinä kuin yksilöinä. Koska biologisten lasten kokemuksia on tutkittu vähiten, on tärkeää tutkia myös heidän näkökulmaansa sijoitukseen liittyen.

¹ Asiasanat: Sijaisperhe, sijaisperheen biologinen lapsi, perhesijoitus

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Faculty: School of Health Care and Social Work

Degree programme: Degree Programme in Social Services

Specialisation: Bachelor of Social Services

Author/s: Emilia Gröhn-Kultalahti

Title of thesis: Experiences of Foster Families' Biological Children Regarding the Foster Care Process

Supervisor(s): Katariina Perttula, PhD, Principal Lecturer

Year: 2021

Number of pages: 47

Number of appendices:

This thesis was carried out as qualitative research. As material was an internet survey, to which 26 foster families' biological children answered.

Family placements are prime foster care forms. Nevertheless, there is done very little, if at all research about experienced feelings of foster families' biological children. These children's thoughts and feelings are hidden even from social professionals, due to the aforementioned reason.

In the research section, it is clarified what kind of feelings foster care processes are triggering in foster families' biological children, and what kind of support they had in various stages of foster care process. The target was to find out, how biological children experience these changes in family situations.

In order for foster care process to improve, it is important to notice foster families as units as individuals. Because biological children experiences are less examined, it is important to examine theirs point of view about the foster care process as well.

¹ Keywords: Foster family, foster family biological child, family placement

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä	2
Thesis abstract	3
SISÄLTÖ	4
Kuvio- ja taulukkoluetelo	6
1 Johdanto	7
2 Tutkimusasetelma ja tutkimuskysymys	8
3 Tutkimusote	10
4 Aineiston keruu ja analyysi	11
5 Luotettavuuden arviointi	14
6 Mitä on lastensuojelu?	15
6.1 Mitä on sijaishuolto?	15
6.2 Mitä on perhehoito?	16
7 Pride-valmennus	19
8 Sijaisvanhemmuuteen saatava tuki	21
9 Perheen dynamiikka	23
9.1 Uusi tulokas	23
9.2 Sisarusuhteet	23
9.3 Sijoitus kriisinä biologiselle lapselle	25
10 Tutkimustulokset	28
10.1 Sijoitusprosessin aiheuttamat tunteet	29
10.2 Vaikutus perhesuhteisiin	32
10.3 Avun saaminen	35
10.3.1 Tiedon saaminen ennen sijoituksen alkua	36
10.3.2 Keskusteluapu	36
10.3.3 Pride-valmennukseen osallistuminen	38
10.3.4 Sisarusuhteen muodostumisen aktiivinen tukeminen ...	38

10.3.5 Huomioon ottaminen	38
10.3.6 Ristiriitatilanteiden ratkaiseminen	39
11 Johtopäätökset.....	41
12 Pohdinta.....	44
LÄHTEET	45

Kuvio- ja taulukkoluetelo

Kuvio 1. Vastaajan ikä, kun sijaissisarukset saapui perheeseen.....	28
Kuvio 2. sijoitusprosessin aiheuttamat tunteet.....	29
Kuvio 3. kenelle jaotit tunteitasi sijoitukseen liittyen.....	29
Kuvio 4. Mitkä asiat tuottivat iloa suhteessa sijaissisarukseesi.....	30
Kuvio 5. Negatiivisten tunteiden syyt.....	31
Kuvio 6. Vanhempien huomion jakautuminen.....	32
Kuvio 7. Miten sijoitus vaikutti sisarussuhteisiin.....	33
Kuvio 8. Oliko sinulla jotain yhteistä sijaissisaruksen kanssa.....	34
Kuvio 9. Keneltä sait keskusteluapua.....	36
Kuvio 10. Keneltä olisit toivonut keskusteluapua.....	36
Kuvio 11. Miten koet tulleesi huomioduksi sijoituksen aikana.....	38
Kuvio 12. Millaisia ongelmia sinun ja sijaissisaruksen välillä oli.....	39
Kuvio 13. Miten ongelmia ratkottiin.....	39
Taulukko 1. Esimerkki tehdystä luokittelusta ja teemoittelusta.....	11
Taulukko 2. Esimerkki kysymyksen kvantifioinnista.....	12

1 Johdanto

Niin sijaisvanhempien kuin sijaislastenkin kokemuksia perhesijoituksista on selvitetty useammassa opinnäytetöissä (Jokiaho 2007; Koskinen 2010; Koistinen 2011; Halme & Aho-Kaipio 2012; Flinkman 2017; Gustaffson 2020). Sen sijaan tietämys sijaisvanhempien biologisten lasten kokemuksista on hataraa ja paljon mutu-tietoon pohjautuvaa. Jotta sijaisperheiden arjesta saataisiin kokonaisvaltaisempaa kuvaa, on tärkeää nähdä jokaisen osapuolen kanta ja kokemukset.

On ongelmallista, että siinä, kun tiedämme sijaisvanhempien kokemuksista sijaisperheenä toimimisesta, emme tiedä oikein mitään heidän lastensa ajatuksista. Miten lapset kokevat sijoitukset, aiheuttavatko ne negatiivisia vai positiivisia tunteita, saavatko he samalla tavoin tukea kuin vanhempansa vai eivät? On tärkeää selvittää, mitä sijaisperheiden biologiset lapset ajattelevat näistä perhe-elämän muutoksista, ja sen jälkeen hyödyntää saatua tietoa perhehoidon kehittämiseen.

Biologisten lasten kokemusten selvittäminen on tärkeää perhehoidon kehittämisen kannalta. Kun perheen jokaisen osapuolen kanta ja tunteet ovat tiedossa, pystytään tekemään paremmin kokonaisvaltaisesti perheen huomioivaa perhetyötä. Sijoitusten jatkumisen kannalta on myös tärkeää, että sijaislapsen kotiutumista perheeseen tuetaan esimerkiksi sisarustyöskentelyllä.

Lastensuojelun moninaisella kentällä on tärkeää huomioida myös ne osapuolet, joiden ei uskoisi vaikuttavan siihen paljoakaan. Saattaa kuitenkin olla, että sijaisperheiden biologisilla lapsilla on suurempi rooli lastensuojelun onnistumiselle kuin uskommekaan. Silloin, kun biologiset lapset pystyvät toivottamaan perheen uuden tulokkaan tervetulleeksi ja suhtautumaan häneen sisaruksenaan, sijaissisaruksen kotiutuminen uuteen perheeseen helpottuu, ja sijoituksen jatkuminen on todennäköisempää kuin niissä tilanteissa, joissa biologiset lapset eivät toivota tervetulleeksi sijaissisarustaan. On siis aika selvittää, mitä tämä sijaisperheiden hiljainen osapuoli sijoitusprosesseista ajattelee.

2 Tutkimusasetelma ja tutkimuskysymys

Sijaisperheiden biologisten lasten ajatuksia ja kokemuksia sijaisperheenä toimimisesta löytyy hyvin vähän. Tieto on pirstaleista ja lasten mielipiteet eivät juurikaan tule kuulluiksi sijaisvanhempien kokemusten rinnalla. Koska perhe koostuu yksilöistä, jotka muodostavat omanlaisensa toimivan ryhmän, on perheen rakennetta muuttaessa tärkeää ottaa huomioon jokainen yksilö. Niin sijaisvanhempien, sijaislapsien kuin sijaisperheen biologistenkin lapsien tulee tulla kuulluiksi ja nähdyiksi perheen dynamiikkaa muuttavassa tilanteessa

Biologisten lasten kokemuksia on tutkittu opinnäytetyössä ja pro-gradussa (Nieminen 2010; Karevaara 2015), mutta tutkimuskirjallisuudesta ei löydy isoja viitteitä heidän kokemuksiinsa. Koska lasten kokemuksista on vähän tietoa, ei voida edes tehdä oletuksia siitä, ovatko tunteet ja ajatukset positiivisia, negatiivisia vai jotain aivan muuta. On siis tärkeää kyselevällä otteella etsiä vastauksia siihen, miten sijaisperheen biologiset lapset kokevat sijoitusprosessit kokonaisuudessaan.

Biologisten lasten kokemusten ja ajatusten selvittäminen ja kuuleminen on tärkeää. Jokainen perheenjäsen ansaitsee tulla kuulluksi ja kohdatuksi omana itsenään. Sijaislapsen perheeseen sopeutuminen on helpompaa, jos biologiset lapset osaavat suhtautua sijaislapsen siten, että hän tuntee olonsa tervetulleeksi ja tulevansa osaksi perhettä. Pelkästään sijaisvanhempien toimet eivät riitä. On tärkeää huomioida biologisten lasten kohtaamat haasteet, jotka liittyvät sijoitusprosesseihin. Sijoitusprosessit saattavat olla traumatisoivia myös biologisille lapsille, ja sen vuoksi heidän kohtaamisensa on ensiarvoisen tärkeää.

Kun sijaisperheen biologisten lasten kokemuksia ja sijoituksiin liittyviä tunteita saadaan selvitettyä, pystytään tarkemmin keskittymään niihin kohtiin, joissa on ongelmia. Ongelmien selvittämisen jälkeen pystytään paremmin tarjoamaan tukea sellaisiin tilanteisiin, jotka saattaisivat johtaa sijoitusten purkamiseen, mutta jotka pystytään ehkäisemään sillä, että koko perhe kohdataan sosiaalihuollossa. Hyötyä on myös siitä, että saadaan ensikäden tietoa siitä, miten biologiset lapset kokevat sijoitusprosessit, jotta tulevaisuudessa alan ammattilaiset osaavat kiinnittää huomiota niihin asioihin, jotka koetaan positiivisina asioina, ja mitkä taas ongelmakohtina.

Opinnäytetyöni tavoitteena on selvittää, millaisia tunteita sijoitusprosessit herättävät sijaisperheen biologisissa lapsissa. Tavoitteena on nähdä se, millä tavoin sijaisperheiden hiljaiseksi jäänyt osapuoli kokee perhe-elämän muutoksen. Koen tärkeäksi myös selvittää sen, mitkä asiat koetaan hyvänä, ja mitkä huonona ja millaisia asioita kannattaa tehdä jatkossakin.

3 Tutkimusote

Käytän laadullista tutkimusta, koska valitsemastani aiheesta ei ole suuresti etukäteistietoa. Laadullisen tutkimuksen tarkoitus on ymmärtäminen ja vastauksen saaminen ”mistä tässä on kyse” -kysymykseen (Kananen 2017, 32, 45). Kun halutaan saada selkeys suhteellisen tuntemattomasta ilmiöstä, laadullinen tutkimus on hyvä keino siihen. Laadullisen tutkimuksen eräs alalaji on fenomenologinen tutkimus, jonka keskeisimpänä tutkimuskohteena on ihmisen kokemus (Virtanen 2006, 156). Vaikka luokittelenkin oman tutkimukseni ensisijaisesti laadulliseksi tutkimukseksi, on siinä muutamia fenomenologisen tutkimuksen piirteitä, joiden vuoksi koen hyväksi nostaa niitä hiukan esille.

Fenomenologisessa tutkimuksessa on tärkeää saada tutkittavan välitön kokemus esille. Tämän vuoksi aineisto täytyy hankkia siten, että tutkijan vaikutus tutkittavaan minimoidaan. Kysymysten täytyy olla avoimia, ja ne voidaan esittää niin suullisesti kuin kirjallisestikin. On huomioitava, että haastateltaessa tutkija saattaa vaikuttaa tutkittavaan. (Virtanen 2006, 174.) Halusin omassa tutkimuksessani saada esiin aidot ajatukset ja tunteet, joita sijaisperheen biologisilla lapsilla on. Näin ollen koin perusteltuna minimoida oman vuorovaikutukseni kyselyyn vastaajien välillä, joka noudattelee hyvin fenomenologisen tutkimuksen peruspiirteitä. Kuitenkin on huomioitavaa, että tutkimukseni ei ole fenomenologinen, vaan siinä on joitakin siihen liittyviä piirteitä.

Laadullisen tutkimuksen etu on siinä, että se tarjoaa mahdollisuuden syvällisen näkemyksen saamiseen ilmiöstä (Kananen 2017, 33). Tähän ei olisi pystytty muiden tutkimusmenetelmien keinoin, joten laadullisen tutkimusotteen käyttäminen tutkimuskysymyksiini vastatessa on perusteltua. Laadullisen tutkimuksen pohjana ovat sanat ja lauseet, sen sijaan määrällisen tutkimuksen pohja on luvuissa (Kananen 2017, 35).

Pyrkimyksenä on ymmärtää yksittäisen ihmisryhmän kokemusta. Laadullisen tutkimuksen tarkoituksena on saada teoria käytännöstä (Kananen 2017, 44). Näin ollen yksittäisten kokemusten tutkiminen ja yleistäminen on hyvä tehdä laadullisen tutkimuksen keinoin ja analyysimenetelmin.

4 Aineiston keruu ja analyysi

Käytin aineistonkeruuseen internetissä täytettävää anonyymiä kyselylomaketta. Jaoin kyselylomakkeen Facebookin sijaisvanhemmuus ryhmässä, ja perhehoitoliitto pyysi kyselytutkimukseen vastaajia kuukausikirjeessään. Vastaajia ei näin ollen valittu, vaan vastaajat löysivät kyselyn itse. Vastaajia oli yhteensä 26. Tutkija-tiedonantaja-suhde oli minimoitu, ja näin ollen en tutkijana edes tiedä, ketkä ovat kyselyyni vastanneet.

Käytin primääriaineistoa, kyselyä. Primääriaineisto on tietoa, joka on kerätty juuri kyseisen ilmiön ratkaisua varten (Kananen 2017, 82–83). Päädyin anonyymiin kyselylomakkeeseen muutamista eri syistä. Aineisto täytyy hankkia siten, että tutkijalla on niin pieni vaikutus tutkittavien kertomiin kokemuksiin kuin mahdollista (Virtanen 2006, 174). Jotta en olisi vaikuttamassa vastaajan antamiin kysymyksiin, minimoin itseni ja vastaajan välisen kontaktin. Perhesuhteista puhuttaessa oman yksityisyyden varjeleminen koetaan usein tärkeäksi, joten vastaajien mukavuutta ja avoimuutta ajatellen anonyymius oli tavoiteltavaa. Kyselylomakkeella saavutettiin myös se, että koronatilanteesta huolimatta vastaajia saatiin verrattain paljon siihen nähden, että tutkimuksessa olisi käytetty kasvokkainhaastattelua. Tiedostin Virtasen (2006, 175) huomion, että kirjallista aineistonkeruumenetelmää käytettäessä tulee ongelmaksi se, ettei tutkimuskysymyksiä pysty tarkentamaan. Muokkasin kyselylomakkeen kysymyksiä useaan kertaan, sekä lähetin ne kommentoitavaksi opinnäytetyöni ohjaajalle sekä perhehoitoliiton kontaktilleni, joka välitti ne eteenpäin. Näin sain muokattua kysymyksiä mahdollisimman paljon sellaiseen suuntaan, että kysymykset olisivat selkeitä ja kattavia.

Aloitin aineiston analyysin teemoittelun ja redusoinnin yhteismenetelmällä. Redusointi on tutkimuksen kannalta epäolennaisten asioiden karsimista (Tuomi & Sarajärvi 2018, 92) ja teemoittelu tarkoittaa samankaltaisten aiheiden laittamista ryhmiin. Jokaisen kysymyksen kohdalla kokosin vastaukset, yksinkertaistin ne ja pilkoin ne erilaisten alateemojen alle.

Taulukko 1 Esimerkki tehdystä teemoittelusta

Millaisia kysymyksiä sinulla oli sijoitukseen liittyen?			
Kauanko lapset ovat meillä? Kaunko sijoitus kestää Milloin lähtee pois? Kauan asuu? Milloin muuttaa? Voiko (sijaislapsi) lähteä pois? Riittääkö aika?	Aika & kesto	Sijaissisarusten viipyminen perheessä	Elämän uudelleen organisoituminen
Eihän kukaan vie sisaruksia pois? Voidaanko uudet sisarukset ottaa pois?	Menettäminen		
Miten meidän elämä tulee muuttumaan? Miten meidän arki muuttuu? Miksi tulee mun huoneeseen minun leluilla leikkimään Miten se vaikuttaa meidän elämään? Kuinka meidän perheen arki muuttuu Saadaanko viettää myös biologisen perheen kanssa tarpeeksi aikaa keskenään ilman sijoitettuja Saanko pitää oman huoneen Mitä sijaisperheenä oleminen tarkoittaa Miten se toimii?	Arjen muuttuminen	Epätietoisuus	
Miksi tulee? Miksi juuri meille? Miksi muuttaa? Miksi? Miksi (sijaislapsen) vanhemmat ei huolehdi (hänestä)	Miksi		

Alateemojen jälkeen siirryin yläteemoihin. Teemoittelu on aihepiirien mukaan ryhmittelyä, joka mahdollistaa teemojen vertailun keskenään. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 78-79). Päädyin teemoissani kolmeen kategoriaan; sijoitusprosessin aiheuttamat tunteet, sijoituksen vaikutukset perhesuhteisiin ja avun saaminen sijoituksen aikana, joiden alle pienemmät aiemmin teemoitellut aineiston aiheet menevät.

Viimeisenä vaiheena käytin abstrahointia, eli käsitteellistämistä. Abstrahoinnissa tutkimuksen kannalta olennainen tieto erotetaan ja sen tiedon pohjalta muodostetaan käsitteitä (Tuomi & Sarajärvi 2018, 93). Tutkimusaineisto järjestellään sellaiseen muotoon, että aineistosta tehdyt johtopäätökset voidaan ymmärtää teoreettisella tasolla

(Metsämuuronen 2006, 126). Esimerkiksi yhdistin teemoittelusta syntyneitä käsitteitä aiemmin tiedettyyn tietoon perhesuhteista.

Joidenkin kysymysten vastausten kohdalla käytin myös kvantifiointia. Kvantifioinnissa lasketaan aineistosta, miten monesti tietty teema esiintyy vastauksissa ja kuinka moni vastaaja nostaa esille samaa teemaa (Tuomi & Sarajärvi 2018, 98). Kvantifiointi oli havainnollistavaa sellaisissa kysymyksissä, joissa pystyttiin tehdä muutaman tyyppin luokkia aiheesta, ja siirtää vastaukset havainnollistaviksi kuvioiksi.

Taulukko 2 Esimerkki kysymyksen kvantifioinnista

Miten koit vanhempien huomion jakautuvan sijoituksen aikana?	
sijaissisarukset vievät selkeästi enemmän huomiota	12
Sai huomiota kuten ennenkin & tasapuolisesti	14

Valitsin siis induktiivisen analysointitavan, koska sen kanssa oli helppo edetä ilmiön ymmärtämisessä. Induktiivinen tarkoittaa yksittäisestä yleiseen etenevää analyysitapaa (Tuomi & Sarajärvi 2018, 80). Kun kokeilin luokittelua ja teemoittelua, huomasin sen soveltuvan hyvin aineistoni pidempäänkin analyysiin, joten jatkoin niillä tavoin koko aineiston läpi. Se, että etenin yksittäisistä aiheista käsitteisiin toi hyvää kuvaa siitä, millaisia kokemuksia ja ajatuksia sijaisperheiden biologisilla lapsilla on sijoitukseen liittyen.

Tärkeää analyysissä oli pyrkiä ilmiön kokonaisvaltaiseen ymmärtämiseen ja siihen eläytyminen. Virtasen (2006, 179) mukaan aineisto tulee kohdata sellaisenaan, ilman omia ennako-oletuksia. Pyrin tähän koko analyysiprosessin ajan jatkuvasti refleктоimalla omia tunteitani ja kokemuksia, joita nousi esiin aineistoa läpikäydessä.

5 Luotettavuuden arviointi

Luotettavuuden arvioinnissa tärkeimmät teemat ovat validiteetti ja reliabiliteetti. Validiteetti tarkoittaa, että on tutkittu sitä, mitä on luvattu tutkia (Tuomi & Sarajärvi 2018, 120). Validiteetissa on myös sisäinen validiteetti, jonka mittareita ovat käsitteiden oikeellisuus, teorian valinnan oikeellisuus ja luotettavuuteen alentavasti vaikuttavat tekijät (Metsämuuronen 2006, 51). Reliabiliteetti tarkoittaa tutkimustulosten pysyvyyttä (Kananen 2017, 81). Toisin sanoen, jos joku toinen tutkii samaa asiaa, hänen tutkimustuloksensa päätyvät samanlaisiin johtopäätöksiin.

Tutkimukseni luotettavuutta arvioitaessa on ensin otettava huomioon ilmiö, jota tutkin; ihmisten omia kokemuksia, jotka linkittyvät moniin eri elämän osa-alueisiin. Tämä selvitys on mielestäni tärkeä, koska sitä on tutkittu vähän ja sen vaikutuksista sijaisperheen eri jäseniin ei ole tietoa. Kun aloitin tutkimukseni, oletukseni olivat, että esiin nousee asioita, joita en ole osannut ajatella. Negatiivisten vastausten määrä kuitenkin yllätti itseni, ja ajatukseni aihetta kohtaan ovat avartuneet ja muuttuneet.

Käytin kyselytutkimusta, jonka validiteettiin liittyy jonkin asteisia ongelmia. En esimerkiksi voi olla varma siitä, että jokainen vastaaja on oikeasti sijaisperheen biologinen lapsi, vaan kyselyn on saattanut löytää joku sellainen henkilö, jolla ei ole kokemusperää asiasta, ja silti vastannut siihen oman mielensä mukaan. Kyselytutkimuksella pystyttiin minimoimaan monia validiteettiin negatiivisesti vaikuttavia asioita, kuten haastattelijan vaikutus, mutta se lisäsi ongelmia toiselta suunnalta, kuten saadun aineiston luotettavuus. Kun siis edetään johtopäätöksiin ja pohdintaan, on tämä seikka hyvä pitää mielessä.

Tutkimuksen kysymysten suunnitteluun käytettiin paljon aikaa, ja kysymyksiä muokattiin moneen kertaan saadun palautteen pohjalta, jolloin kysymykset muotoutuivat mahdollisimman hyvin tutkimuksen tarkoitusta palveleviksi.

Tutkimus voidaan nähdä kuitenkin suhteellisen luotettavana kuvauksena siitä, millaisena kyselyyn vastaajat kokevat elämänsä sijaisperheen biologisena lapsena. Se antaa kattavaa kuvausta tunteista, ajatuksista ja toiveista liittyen sijoitusprosesseihin. Tutkimus antaa äänen niille, joiden ääntä on harvemmin kuultu ja selvitetty.

6 Mitä on lastensuojelu?

Lastensuojelun tarkoitus on pitää huolta siitä, että jokaisella lapsella on oikeus erityiseen suojeluun, kasvuympäristöön, joka on turvallinen ja kehitykseen, joka on monipuolista ja tasapainoista (THL, Mitä on lastensuojelu [viitattu 26.10.2020]). Lapsen oikeuksiin kuuluu se, että hänen ei tarvitse olla peloissaan tai huolissaan oman hyvinvointinsa puolesta. Pösö (2007, 66) määrittelee, että perinteisen lastensuojelun tehtävä on suojella lasta häneltä itseltään tai hänen vanhemmiltaan siinä tapauksessa, kun haitta tai uhka, joka kohdistuu lapseen, on korostunut. Lapselle tulee siis taata sellainen ympäristö, joka on turvallinen, jotta lapsi voisi kasvaa ja kehittyä ikätasolleen normaaleissa olosuhteissa. Lastensuojelussa käytettävät toimenpiteet tulee suunnitella ja toteuttaa siten, että niiden lopputulos lapsen kannalta on mahdollisimman hyvä (THL, Lastensuojelun arvot ja periaatteet [viitattu 26.10.2020]). Tämä tarkoittaa sitä, että aina ei ole tilanteita, joissa lapsen suojelu onnistuttaisiin toteuttamaan jokaiselta kantilta hyvin. Tällöin sosiaalityöntekijän tehtäväksi tulee tehdä päätös sen pohjalta, mistä koituu lapselle vähiten haittaa. Huolimatta siis siitä, mistä näkökulmasta katselemme lastensuojelua, sen ytimessä ovat aina lapsen suojelu ja hyvinvointi (Pösö 2007, 72). Lapsen oikeus on, että häntä valvotaan ja hänestä pidetään huolta ikä- ja kehitystason mukaisesti (Kangas 2004, 105). Joskus lapsen oma käsitys siitä, mikä hänelle on hyväksi, voi olla vääristynyt esimerkiksi pitkään jatkuneen laiminlyönnin vuoksi. Näissä tapauksissa lapsi ei itse näe tarvitsevansa, tai saavansa sellaista apua, mitä tarvitsisi. Lastensuojelun luonteeseen kuuluu kuitenkin se, että viime kädessä ammattilainen tekee päätöksen siitä, mikä on lapsen edun kannalta paras vaihtoehto. Lastensuojelu voi olla ennaltaehkäisevää, avohuoltoa, sijaishuoltoa ja jälkihuoltoa.

6.1 Mitä on sijaishuolto?

Lastensuojelulaissa (L 13.4.2007/417) määritellään sijaishuolto seuraavasti:

Lapsen sijaishuollolla tarkoitetaan huostaan otetun, kiireellisesti sijoitetun tai lain 83 §:ssä tarkoitetun väliaikais määräyksen nojalla sijoitetun lapsen hoidon ja kasvatuksen järjestämistä kodin ulkopuolella. Lapsen sijaishuolto voidaan järjestää perhehoitona, laitoshuoltona taikka muulla lapsen tarpeiden edellyttämällä tavalla.

Sijaishuolto on siis kaiken kaikkiaan lapsen hoitoa ja kasvattamista jossain muualla kuin lapsen omien vanhempien luona. Sijaishuoltoa järjestettäessä tulee ottaa huomioon lapselle tärkeiden ihmissuhteiden säilyminen ja esimerkiksi sisarukset tulisi sijoitustilanteessa sijoittaa samaan paikkaan. Sijoituksen tarkoituksena on pyrkiä takaamaan lapsen turvallinen kasvuympäristö ja saada hänelle ihmissuhteita, jotka kannattelevat. Näiden avulla lapsi, joka on kokenut hankaluuksia tai kaltoinkohtelua, voisi iloita omasta olemassaolostaan sekä kokea, että hän tuottaa toisille iloa (Känkänen 2009, 267).

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen mukaan (2020, Lastensuojelu 2019) vuonna 2019 kodin ulkopuolelle oli sijoitettu 18 928 alaikäistä. Tilastokeskuksen mukaan (2020) Suomessa eli samaisena vuonna 1 028 030 alaikäistä lasta. Tämä tarkoittaa sitä, että n. 1,8 % alaikäisistä lapsista oli sijoitettuna vuoden 2019 aikana kodin ulkopuolelle.

Lapsen sijoituksesta päättää sosiaalityöntekijä, joka päätöstä tehdessään huomioi lapsen yksilölliset tarpeet sijoitukselle ja näin ollen etsii lapselle parhaan mahdollisen vaihtoehdon tarjolla olevista sijoituspaikoista. Sijaishuollon tarkoituksena on aina periaate perheen uudelleen yhdistämisestä. Tosielämässä kuitenkin on sellaisia tilanteita, joissa tämä ei tule tapahtumaan esimerkiksi vanhemman hoitamattoman alkoholismin vuoksi. Sijoituksen onnistumisen kannalta on tärkeää, että yhteistyö sijaishuoltopaikan ja sijoitettavan lapsen vanhempien kesken sujuu hyvin (THL, 2019, Sijaishuoltoon siirtyminen ja yhteistyö vanhempien kanssa).

Sijaishuollon tehtävänä on huolehtia sijaishuollettavan lapsen arjesta sekä perushoidosta. Sijaishuollossa täytyy myös huolehtia siitä, että lapsen oikeudet toteutuvat. Tärkeää kasvatuksessa olisi myös se, että sitä toteutettaisiin lapsilähtöisesti, huomioiden lapsen yksilölliset tarpeet (THL, Hoito ja kasvatusta sijaishuollossa [viitattu 27.10.2020])

6.2 Mitä on perhehoito?

Perhehoitolaissa (L 263/2015) perhehoito määritellään näin:

Perhehoito on hoidon tai muun osa- tai ympärivuorokautisen huolenpidon järjestämistä perhehoitajan yksityiskodissa tai hoidettavan kotona.

Lastensuojelulaissa määritellään, että perhehoidon tulisi olla ensisijainen sijaishuollon muoto (L 13.4.2007/417). Kun lapsi sijoitetaan perhehoitoon, etsitään aina lapselle sopivaa perhehoitopaikkaa, ei perhehoitopaikalle sopivaa lasta. Nimitystä sijaisvanhempi käytetään usein silloin, kun on kyse lasten ja nuorten perhehoitajista (THL, 2019, Perhehoito). Samaisessa artikkelissa Terveiden ja hyvinvoinnin laitos määrittelee myös, että perhehoidon tavoite on tarjota perhehoidettavalle mahdollisimman kodinomaiset olosuhteet, jotka edistävät hänen sosiaalista kehitystään ja perusturvallisuuttaan. Kodinomaisissa olosuhteissa kasvava lapsi oppii näin arkielämän taitoja, jotka tukevat hänen kehitystään ja pärjäämistään myöhemmin elämässä. Näiden seikkojen vuoksi perhehoitoa pidetään ensisijaisena sijaishuollon muotona, koska lapsuuden elinoloilla on suora yhteys terveyden ja hyvinvoinnin kehittymiseen (Pesonen 2006, 79).

Perhehoitajaksi voi ryhtyä henkilö, joka on ominaisuuksiltaan, koulutukseltaan tai kokemukseltaan siihen sopiva (THL, 2020, Perhehoitajana toimiminen). Ennen perhehoitajaksi ryhtymistä hänen täytyy käydä valmennus, joka valmentaa häntä perhehoitajaksi. Yleisin tällainen koulutus on nimeltään Pride-valmennus. Perhekodin olosuhteista on määrätty perhehoitolaissa (L 263/2015). Yksi tärkeä laissa määritelty olosuhde on se, että hyväksyvätkö muut perhekodin jäsenet perhehoitoon sijoitettavan. Sijoituksen olisi nimittäin hyvä jatkua samassa paikassa niin kauan kuin sille on tarve, ettei se purkautuisi muista syistä kuin siitä, että sijoitukselle olevat perusteet ovat purkautuneet. Joskus kuitenkin sijoitukset purkautuvat sijaisperheen aloitteesta, esimerkiksi siitä syystä, että perheen muut lapset ovat alkaneet oireilla sijoituksen vuoksi (Janhunen 2008, 132). Tämän vuoksi on tärkeää selvittää koko perheen tilanne ja ajatukset sijaisperheeksi ryhtymisestä, jotta ylimääräisiä sijoituksen purkuja ei tapahtuisi.

Perhehoidossa voidaan hoitaa enintään neljää henkilöä, mukaan lukien sijaisperheen alle kouluikäiset lapset sekä erityistä huolenpitoa tarvitsevat henkilöt (THL, 2020, Perhehoitajana toimiminen). Rajat perhehoidossa olevien määrälle on annettu sen vuoksi, että jokaiselle perhehoidettavalle voidaan taata riittävä tuki ja huomio, jota hän tarvitsee kasvussaan ja kehityksessään. Perhehoidosta tekee erityislaatuisen se, että se ei ole työsuhde vaan toimeksiantosuhde (Perhehoitoliitto, [viitattu 28.10.2020]). Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että perhehoitaja ei ole sijoittavan organisaation työntekijä, vaan hän on tehnyt sijoittavan organisaation kanssa sopimuksen sijoitettavan huollosta.

Näin ollen termien määrittelyn myötä opinnäytetyössäni tarkoitan sijaisperheellä alaikäisen lapsen sijaishuoltoa, joka on toteutettu perhehoitona. Sijaisperheen biologisilla lapsilla taas tarkoitan niitä lapsia, jotka ovat jommankumman sijaisvanhemman geneettisiä tai adoptoituja lapsia, jotka vielä asuvat vanhempiensa kanssa.

7 Pride-valmennus

Mitä Pride-valmennus oikein on ja mitä se sisältää? Pride-valmennus valmistaa tulevia sijaisvanhempia tulevaan tehtäväänsä. Koulutuksessa käydään läpi erilaisia teemoja, jotka vaikuttavat sijaisvanhempana toimimiseen. Koulutuksen saaminen on jokaisen perhehoitajan oikeus. PRIDE on USA:ssa kehitetty ohjelma, jonka nimi tulee sanoista P = parents, R = resources, I = information, D = development, E = education (Back-Kiiänmaa & Hakkarainen 2008, 121). Ennakovalmennuksen tarkoitus on saada perhehoitajiksi haluavat pohtimaan sitä, onko heillä riittävästi kykyjä ja taitoja toimia sijaisvanhempina. Koulutus itsessään ei sido vielä mihinkään, ja näin ollen se on matalan kynnyksen paikka kokeilla, miltä sijaisvanhemmuus saattaisi tuntua. Koulutuksen tarkoitus on myös tietoa antamalla ennaltaehkäistä sitä, että sijoituksia purkautuisi vähemmän (Back-Kiiänmaa & Hakkarainen 2008, 122).

Valmennus toteutetaan ryhmämuotoisesti ja prosessinomaisesti. Valmennuksen tarkoitus on pohtia sijaisvanhemmuudessa tarvittavia valmiuksia erilaisten harjoitusten ja kotitehtävien avulla (Back-Kiiänmaa & Hakkarainen 2008, 123.) Sijaisvanhemmuutta harkitsevat laitetaan myös pohtimaan omia ajatusmallejaan yleisimmistä sijoitukseen johtavista tilanteista, joiden tarkoituksena on saada heitä miettimään sitä, miten he kohtaavat sijoitetun lapsen vanhemmat ja miten he todennäköisesti ajattelisivat, tuntisivat ja käyttäytyisivät erilaisissa tilanteissa, joita sijoitusprosessin aikana ilmenee (Back-Kiiänmaa & Hakkarainen 2008, 124).

Back-Kiiänmaa & Hakkarainen (2008, 125) määrittelevät valmennuksen sisällön näin:

- Kahdeksan kolmen tunnin ryhmätapaamista sekä Perhehoidon tietopaketti -tapaaminen
- Pride-kotitehtävät
- noin kaksi perhekohtaista tapaamista, joista toinen perheen kotona
- työskentely perheen lasten ja mahdollisten muiden perheenjäsenten kanssa
- perhekohtainen yhteinen loppuarviointi ja -tapaaminen
- kirjallinen yhteisen arvioinnin loppuraportti

Valmennuksen sisältö on koostettu sijoitettavan lapsen tarpeet edellä. Koulutuksen ryhmätapaamisten aiheena ovat mm. lapsen oikeus perheeseen, lapsen oikeus pysyvyyteen ja jatkuvuuteen, lapsen tarve kiintymykseen, lapsen oikeus perhesuhteisiin, mahdollisuuden antaminen menetysten käsittelyyn ja lapsen oikeus hoivaan, kasvatukseen ja turvallisiin rajoihin (Back-Kiianmaa & Hakkarainen 2008, 126-129).

Toiseksi valmennuksessa keskitytään valmiuksiin, joita tarvitaan sijaisvanhemmuudessa. Koska perhehoidon tarkoituksena on vastata lapsen yksilöllisiin tarpeisiin, perhehoitajat tarvitsevat tiettyjä tietotaitoja voidakseen vastata lapsen tarpeisiin parhaalla mahdollisella tavalla. Pride-ohjelman mukaan sijaisvanhemmalla tulee olla valmius

- Hoivata ja suojella lasta
- tukea lapsen kehitystä ottaen huomioon lapsen kehitykselliset viiveet
- tukea lapsen suhteita biologisiin vanhempiinsa ja turvata muiden läheisten ihmissuhteiden jatkuminen
- sitoutua lapseen ja toimia lapselle luotettavana aikuisena tarvittaessa koko elämän ajan
- tehdä yhteistyötä lapsen kanssa (Back-Kiianmaa & Hakkarainen 2008, 130-131.)

Näiden eri valmiuksien ja ryhmätapaamisten aiheiden tarkoituksena on saada sijaisvanhemmuutta pohtivat miettimään sitä, pystyvätkö he toteuttamaan näitä valmiuksia ja onko heillä riittävästi työskentelytaitoja toimia sijaisperheenä. Pride-valmennuksen tarkoitus onkin se, että ihmiset, jotka pohtivat sijaisvanhemmuutta, saavat siitä realistisen kuvan perhehoidosta iloineen ja suruineen, jotta päätöstä ei tehdä omien mielikuvien pohjalta.

8 Sijaisvanhemmuuteen saatava tuki

Sijaisperheiden määrä on ollut laskussa 1990-luvulta lähtien. Syitä siihen on varmasti monia, mutta Ketolan (2008, 32) mukaan lastensuojeluumme leimaa sattumanvaraisuus, myös sijaisperheiden organisoinnissa. Kun toiminta on sattumanvaraista, resursseja on vähän ja monet lastensuojelutoimet aloitetaan silloin, kun on jo vähän kiire, voidaan olettaa, että näin on myös sijaisvanhempien saaman tuen kanssa.

Sijaisvanhempien tukeminen alkaa Pride-valmennuksessa. Siellä heitä ohjataan pohtimaan omia ajattelumallejaan, kykyjään ja toimintatapojaan, jotka kaikki valmistavat heitä sen päätöksen tekemiseen, tuleeko heistä sijaisperhe. Jos perhe päättyy siihen lopputulokseen, että he alkavat sijaisperheeksi, heidän saamansa tuki tietenkin muuttuu. Siinä vaiheessa, kun perheeseen sijoitetaan lapsi, perheen tukena kuuluisi olla sosiaalityöntekijä, joka on sijoitetun lapsen nimetty asioiden hoitaja. Kuitenkin todellisuus on se, että sosiaalityöntekijöitä on melkein jokaisessa kunnassa liian vähän ja yhden ihmisen vastuulla saattaa olla jopa 200 asiakasta, mikä tarkoittaa sitä, että sosiaalityöntekijä ei ole kovinkaan hyvin perillä siitä, mitä sijoitetulle lapselle kuuluu, tai että miten perhettä, johon lapsi on sijoitettu, voisi tukea, vai tarvitseeko perhe edes tukea.

Sijaisperhe saattaa saada oman perhetyöntekijän, joka käy perheessä esimerkiksi muutaman kerran viikossa. Tämä perhetyöntekijä hyvin usein työskentelee sijoitetun lapsen kanssa ja häneen keskittyen. Sijaisperhe saattaa saada kunnalta myös esimerkiksi siivousapua, mutta Heinosen (2011, 16) teettämän kyselyn mukaan kodinhoidollista apua ei saanut lainkaan 48 % vastaajista. Lastenhoitoavun saaminen tarvittaessa ei ollut mahdollista melkein 41 %:lle vastaajista, ja jopa lomitusavun saaminen, joka on lainsäädännöllinen sijaishuoltajan vapaa, oli mahdotonta saada vähän yli 23 %:lle vastaajista. Samaisen kyselyn (2011, 12) mukaan melkein 30 % sijaisvanhemmista koki saamansa tuen riittämättömäksi, enkä edellisten prosenttilukujen jälkeen näe sen olevan ihmekään. Sen sijaan muiden sijaishuoltopaikkojen työntekijät kokivat saaneensa tukea melkein 80-prosenttisesti. Näyttääkin siltä, että sijaisperheiden saama tuki ei ole samalla tasolla esimerkiksi laitoshuoltopaikkojen kanssa. Käytännössä näyttää siltä, että jos tahtoo tukea itselleen ja sijoitetulle lapselle, joutuu hankkimaan sitä itse (Hakkarainen, Kuukkanen & Piispanen 2013, 27). Näyttää siltä, että sijaisperheet saattavat jäädä muiden

sijaishuoltopaikkojen jalkoihin tukea jaettaessa. Tosin jotkin seurakunnat ovat järjestäneet yhteistyössä kuntien kanssa leirejä sijoitetuille lapsille ja heidän biologisille sekä sijaisvanhemmilleen (Jääskeläinen 2006, 107). Vaikka siis näyttää siltä, että tukea sijoittajakunnalta saadaan vähän, vapaaehtoisjärjestöt ovat joissakin määrin ottaneet tukemisen omaksi tehtäväkseen. Vapaaehtoisjärjestöjen antamasta tuesta tosin ei ole laajoja tutkimuksia, joten tämä jää lähinnä arvailun varaan.

9 Perheen dynamiikka

Perhe on yksikkö, jonka jäsenet liittyvät toisiinsa yleensä sukulaisuussuhtein. Perheen jokaisella jäsenellä on oma paikkansa perheessä ja tietynlainen rooli, johon hän on kasvanut. Systemisen näkemyksen mukaan perhe on vuorovaikutusjärjestelmä, jossa jokainen perheenjäsen vaikuttaa käytöksellään ja eleillään toisiin perheenjäseniin, ja toiset perheenjäsenet häneen (Rönkkö & Rytönen 2010, 92). Tämä tarkoittaa sitä, että kun perheeseen tulee uusi jäsen, hän väistämättä alkaa muovaamaan perheen dynamiikkaa ja sen yksilöiden toimintamalleja erilaisiksi tullessaan mukaansa perheen vuorovaikutuksen piiriin.

9.1 Uusi tulokas

Kun uusi lapsi tulee perheeseen, silloin jokainen perheenjäsen on uuden edessä. Joskus kuitenkin uuden lapsen saapuminen perheeseen on riski perheen muille lapsille, esimerkiksi silloin, kun kyseessä on adoptiolapsi (Mäkipää 2007, 221). Adoptiolapsen saapumista perheeseen voidaan monessa suhteessa verrata siihen, että perheeseen sijoitetaan lapsi. Mäkipään mukaan vähiten riskejä tulee silloin, kun adoptiolapsi tulee perheen nuorimmaiseksi (Mäkipää 2007, 221). Samanlaista linjausta noudatetaan pitkälti myös sijaislasten sijoittamisen kanssa. Tämän on nähty olevan sijaislapselle helpoin rooli, jolloin hän pääsee kiinnittymään perheeseen helpommin sekä muut perheen lapset hyväksyvät hänet perheen "vauvaksi", vaikkei hän välttämättä vauva iältään olekaan. Nuorimmaksi sijoittamisella ei tietenkään voida välttyä kaikilta ongelmilta, Haaramäki kertoo nähneensä tilanteita, joissa sijaislapsi on joutunut kilpailuasetelmaan sijaisperheen biologisten lasten tai lapsen kanssa (Arkimies 2008, 57). Tällaisista tilanteista voidaan huomata se, että sijoitusprosessiin ja sijaislapsen kotiutumiseen liittyy monia sellaisiakin hankaluuksia ja nyansseja, joita emme välttämättä osaa edes ajatella. Jotta tällaisia tilanteita ei syntyisi, olisi tärkeää, että sijaisperheen tukemiseen ja koulutukseen panostettaisiin riittävästi.

9.2 Sisarussuhteet

Sijaissisaruuutta ei turhaan kutsuta sisaruudeksi. Asumathan lapset kuitenkin saman katon alla, jakavat samat vanhemmat, saman kodin ja samanlaisen arjen. Sijaissisaruuudessa on

monia sellaisia kohtia, jolloin sitä voidaan verrata normaalisti luokiteltuun sisaruuteen. Näin ollen koin tärkeäksi käsitellä hiukan myös sisarussuhteita ja niissä ilmeneviä ongelmakohtia ja ilon aiheita.

Sisarussuhde alkaa siitä, kun perheeseen syntyy toinen lapsi, tai kun kaksi ihmistä, joilla ennestään on lapsia, muuttavat saman katon alle. Sijaissisaruuutta on joskus verrattu tiettyjen samankaltaisuuksien vuoksi samaksi asiaksi kuin perheeseen syntyisi uusi lapsi. Haaramäki kuvasi prosessia niin, että seesteisen alun jälkeen lapsi tavallaan syntyy uuteen perheeseen (Arkimies 2008, 55). Yleensä sijaissisaruksen saapumisesta perheeseen on tiedetty jo jonkin aikaa, ennen kuin hän konkreettisesti saapuu perheeseen. Tätä voidaan verrata äidin raskauteen ja odotusaikaan. Kun sitten sijaissisarus vihdoinkin saapuu, se saattaa aiheuttaa perheessä jo olevissa lapsissa samanlaisia tunteita ja ajatuksia kuin se, että äiti palaa synnytyslaitokselta vauvan kanssa.

Parker ja Stimpson (2002, 14) kirjoittavat, että elämä vauvan syntymän jälkeen on isoa muutoksen aikaa niin koko perheelle, mutta myös isosisaruksille. Sama on sijaissisaruksen saapuessa. Perheessä tapahtuu pakostakin muutoksia, kun opetellaan uuden perheenjäsenen ilmeitä, eleitä ja ääniä. Miltä uuden perheenjäsenen saapuminen tuntuu? Miten äiti ja isä jakavat huomionsa nyt, kun lapsia on taloudessa enemmän? Lapset saattavat murehtia, riittääkö äidin ja isän rakkaus kaikille lapsille (Parker & Stimpson 2002, 18). Näitä tilanteita on hyvä miettiä etukäteen ja keskustella lasten kanssa ennen sijaissisaruksen saapumista, että vaikka hetken saattaakin olla niin, että sijaissisarus tarvitsee enemmän huomiota, äiti ja isä rakastavat lasta ihan yhtä paljon kuin ennenkin. Voi olla myös tärkeää viettää laatu-aikaa jokaisen lapsen kanssa erikseen, jotta he tulevat edelleen kohdatuiksi omana itsenään tunteineen kaikkineen.

Joidenkin lasten on hankalinta puhua niistä asioista, joilla on heille kaikkein eniten merkitystä (Parker & Stimpson 2002, 203). Jos uuden sisaruksen saapumiseen liittyvistä tunteista ei puhuta, tai jos negatiivisista asioista ei pystytä tai osata keskustella, ne tieteenkin patoutuvat ja kasautuvat. Tämä saattaa näyttäytyä niin, että perheen biologinen lapsi alkaa saada raivokohtauksia, tai suuttua sijaissisarukselle mitä pienimmistä asioista. Tällöin voi vanhempien olla hyvä pohtia huomion ja ajan jakautumista lasten kesken sekä keskustelutuokiota räjähtelevän lapsen kanssa. Lapselle on hyvä selittää, että kielteiset

tunteet ovat sallittuja ja että niiden myöntäminen on hyvä asia (Parker & Stimpson 2002, 28). Voi myös olla hedelmällistä käydä läpi sijaissisaruksen aiheuttamia negatiivisia tunteita, sekä rakentavasti keskustella ikätasoisesti siitä, miten näitä negatiivisia tunteita on soveliaista purkaa.

Uuden lapsen saapumisen myötä muiden lasten kanssa ajan viettäminen ja yhteinen puuhailu voi vähentyä rajusti hyvin lyhyen ajan sisällä (Parker & Stimpson 2002, 34). Tämä on tietenkin normaalia, koska uuden lapsen hoivaaminen ja häneen tutustuminen ottavat omaa aikaansa. Pahimmassa tapauksessa kuitenkin sijoitetulla lapsella on niin paljon haasteita, että vanhemmillä ei ole voimavaroja huomata biologisten lastensa murheita (Kaulio & Svennevig 2006, 75). Ei siis ole ihmeäkään, että monet perheen biologiset lapset kokevat jäävänsä ulkopuolisiksi sekä vähemmälle huomiolle verrattuna sijaissisarukseensa.

Sisarussuhteet voivat hyvin usein olla ohjaamassa lasten käyttäytymistä tiettyyn suuntaan niin, että he omaksuvat erilaisia rooleja. Roolit ohjaavat tapamme reagoida ja käyttäytyä ja se voidaan kokea niin suureksi osaksi omaa itseä, ettei sitä osata ajatella erillään omasta persoonastamme (Kaulio & Svennevig 2006, 34). Roolit eivät välttämättä ole huono asia, mutta silloin, jos lapset kokevat jäävänsä vähemmälle huomiolle kuin aiemmin tai alkavat jopa epäillä vanhempiensa rakkautta heitä kohtaan, he omaksuvat esimerkiksi pärjääjän roolin, jolla ei välttämättä olekaan niin positiivisia vaikutuksia elämänsäkuun kuin voisi ajatella. Tämän vuoksi sisarussuhteiden positiivinen vahvistaminen ja avoin keskustelu ikätasoisesti on tärkeää lasten välillä aikuisenkin ohjaamana. Lapset kokevat keskinäiset suhteensa paljon merkittävämpinä kuin aikuiset ne näkevät (Kaulio & Svennevig 2006, 11). Tämän vuoksi sisarussuhteiden tukeminen positiivisesti on ensiarvoisen tärkeää.

9.3 Sijoitus kriisinä biologiselle lapselle

Uuden lapsen saapuminen perheeseen on aina perheessä jo oleville lapsille tietynlainen kriisi. Lapset ovat tottuneet omaan perhe-elämäänsä, joka rulla tietyillä raiteilla. Kuitenkin sijoituksen alkaessa sijaisperheen arkeen tulee välttämättä uusia muotoja (Ketola 2008, 51). Koska muutokset koskevat koko perhettä ja perheen dynamiikkaa, on sijaisperheeksi ryhtyminen aina koko perheen yhteinen prosessi. Kun mietitään sijaisperheeksi ryhtymistä, siitä täytyy keskustella jokaisen perheenjäsenen kesken ja jokaisen perheenjäsenen täytyy

hyväksyä sijaisperheeksi ryhtyminen (Ketola 2008, 22). Jos joku perheenjäsenistä vastustaa sijaisperheeksi ryhtymistä, asiaan ei kannata rynnätä suin päin. Joskus asiaa vastustava henkilö tarvitsee enemmän sulatteluaikaa, ja se on hänelle suotava. Liian nopeasti prosessiin lähteminen voi loppupeleissä tarkoittaa sitä, että sijoitus ei onnistu, kun asiaa ei ole ehditty pohtia ja järjestellä kaikkien kannalta tarpeeksi.

Kun perheeseen saapuu uusi tulokas, hän on aina ensimmäiseksi vieras jokaiselle. Perheenjäsenten suhtautuminen tähän uuteen vieraiseen saattaa vaihdella paljonkin. Jotkut torjuvat vieraan täysin, toiset taas vierastavat, toiset välittelevät ja tarkkailevat. Näiden väliin putoaa monia eri variaatioita kiusaantumisesta vieroksuntaan, torjuntaan, pelkoon, inhoon ja etäällä pysymiseen. (Jallinoja 2009, 18.) Silloin kun sijaislapsi tulee perheeseen, onkin tärkeää käsitellä biologisten lasten kanssa tunteita, joita uusi tulokas herättää. Lapsille on hyvä kertoa, että kaikki tunteet ovat normaaleja tässä tilanteessa. Lasten kuunteleminen ja ymmärrys vie eteenpäin siinä, että sijaislapsi aletaan hyväksyä osaksi oman perheen dynamiikkaa ja näin ollen sijaislapsen kotiutuminen voi alkaa.

Terveyden ja hyvinvoinnin kehittymiseen vaikuttavat ratkaisevasti elinolot lapsuudessa. Perheiden sekä yhteiskunnan hyvinvointi sekä pahoinvointi heijastuvat suoraan lapsiin (Pesonen 2006, 79). Kun siis lapsuuden elinolot ovat hyvät ja perheen hyvinvointi on hyvällä tasolla, lapsista kehittyy terveitä ja hyvinvoivia. Sijoitetulla lapsella nämä edellytykset ovat hyvin usein vaarantuneet, joiden vuoksi hän saattaa tarvita erityistä tukea oman hyvinvointinsa rakentamiseen. Sijaisvanhempien on kuitenkin hyvä muistaa se, että rakentaessaan yhden lapsen hyvinvointia ja turvallisuuden tunnetta paremmalle tasolle, ei sovi unohtaa perheen niitä lapsia, joilla jo on turvallinen lapsuus. Lapsuus nimittäin jatkuu heilläkin sen jälkeen, kun perheeseen tulee uusi tulokas.

Se, jonka tarpeita perheessä huomioidaan, voi pahimmillaan laukaista haittoja ja altistaa niille tai pitää niitä yllä (Rönkkö & Rytönen 2010, 38). Tämä tarkoittaa sitä, että silloin, kun jonkun perheenjäsenen tarpeet ovat yliedustettuina muihin perheenjäseniin nähden, syntyy monia ongelmia. Sijaisperheessä on erityinen alttius tähän kuoppaan putoamiselle etenkin silloin, kun sijoitettu lapsi on juuri saapunut sijaisperheeseen. Silloin, jos yhden henkilön tarpeet ylikorostuvat, tai pahimmillaan jättävät muiden tarpeet jalkoihinsa, se saattaa synnyttää monia vuorovaikutusongelmia, itsetunto-ongelmia ja niin edelleen. Onkin siis

tärkeää kouluttaa sijaisvanhempia siihen, että he eivät yhden ihmisen tarpeisiin vastatessaan unohtaisi muiden lasten tarpeita. Kaikki lapset tarvitsevat kokemuksia rakkaudesta ja hellyydestä. Se, että niitä on saanut ennenkin, ei poissulje tarvetta saada niitä edelleenkin.

Saman perheen jäsenten kokemus samasta tilanteesta saattavat erota toisistaan (Rönkkö & Rytönen 2010, 46). Jokaisen kokemus tilanteista ja todellisuudesta on yksilöllinen, ja siihen vaikuttavat yksilön omat ajatusmallit, entiset kokemukset ja tilanteet. Näin ollen saman perheen jäsenet saattavat kokea saman tilanteen yllättävänkin eri tavoin. Ihmiset saattavat reagoida samanlaisissa elämäntilanteissa hyvin toisistaan poikkeavilla tavoilla (Vilén, Leppämäki & Ekström 2002, 55). Toinen saattaa olla hyvin järkyttynyt, kun taas toinen ei koe tilanteessa olleen mitään erikoista. Tämän vuoksi voisi olla tärkeää aika-ajoin selvittää biologisten lasten ajatuksia ja kokemuksia sijoituksen edetessä, jotta jokainen kokisi saaneensa äänensä kuuluviin ja tullessa kuulluksi. Perhetyössä on käytettävä eettistä harkintaa silloin, jos perheenjäsenien keskinäisten etujen välillä on ristiriitaa (Rönkkö & Rytönen 2010, 49). Joskus käy ilmi, että perheenjäsenet kaipaavat eri asioita ja tilanteet saattavat kärjistyä niin, että perheenjäsenten hyvinvointi on uhattuna sen vuoksi, että perheenjäsenet tarvitsevat ja kaipaavat täysin eri asioita. Tällöin voisi olla hyvä keskustella perheen sosiaalityöntekijän kanssa siitä, miten tilanteet saisi ratkeamaan niin, että jokaisen tarpeet tulisivat täytetyiksi ja ymmärretyiksi.

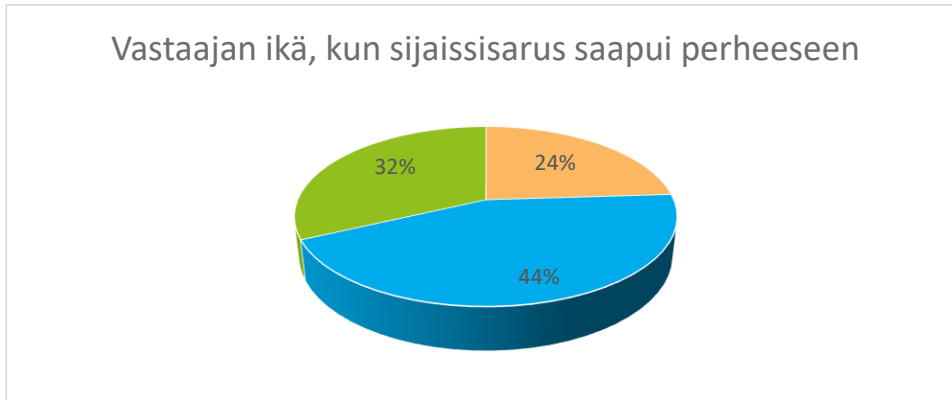
Mikkolan mukaan (2004, 73) huostaanotetulla lapsella on oikeus vapauteen liikkua, ruumiilliseen koskemattomuuteen, itsensä ilmaisuun, päättää omista asioistaan sekä tulla kuulluksi asioissa, jotka koskevat häntä. Mikkola määrittää nämä oikeudet ”kuten muillakin lapsilla”. Näin ollen pidän tärkeänä huomiona sitä, että myös sijaisperheen biologisilla lapsilla on oikeus näihin samoihin asioihin eli mm. ruumiilliseen koskemattomuuteen. Onkin hyvä siis muistaa se, että huostaanotetun lapsen oikeudet koskevat myös sijaisperheen biologisia lapsia samalla tavalla kuin huostaanotettujakin lapsia.

10 Tutkimustulokset

Kyselyyn vastasi yhteensä 26 vastaajaa, joista 8 oli miehiä ja 18 naisia. Vastaajat olivat 6–34-vuotiaita ja heidän ikinsä keskiarvo oli 17,5 vuotta.

Tutkimustuloksia analysoitaessa esiin nousi lopulta kolme teemaa, jotka ovat sijoitusprosessin aiheuttamat tunteet, sijoituksen vaikutus perhesuhteisiin ja avun saaminen. Nämä jakaantuivat omiin alaluokkiinsa, joita erittelen jokaisen teeman alla. Sijaisperheiden biologisten lasten kokemukset vaihtelivat paljon. Jotkut kokivat, että sijoitus on ollut erittäin ihana tapahtuma heidän elämässään, jonka myötä he ovat saaneet uuden perheenjäsenen itselleen. Toisessa ääripäässä taas olivat ne, jotka kokivat sijoitusten tehneen heidän elämästään hyvin hankalaa, jopa pelottavaa. Tunteet taas olivat kaiken positiivisen ja negatiivisen kirjon välissä riippuen paljon siitä, miten sijaissisarukset sopeutuivat perheeseen, miten sosiaalialan työntekijät hoitivat perheen tilanteita ja kuinka paljon sijoituksen koettiin muokanneen perheen arkea. Jonkinasteista apua ja kuuntelua kaipasi melkein jokainen vastaaja. Ne, jotka kokivat sijoituksen onnistuneen hyvin, kaipasivat sitä huomattavasti vähemmän verrattuna heihin, jotka kertoivat sijoitukseen liittyneen monia haasteita ja ongelmia. Kaiken kaikkiaan tilanteet näyttäytyivät yksilöllisinä, minkä vuoksi sosiaalialan työntekijöiltä vaaditaan erilaisten perheiden kanssa toimiessa herkkyyttä huomioida jokainen perhe omanlaisenaan yksikkönä.

Kuviosta 1 käy ilmi, että kaksi kolmasosaa vastaajista olivat iältään 12 vuotta tai sitä nuorempia, kun sijaissisarukset sijoitettiin heidän perheeseensä. Tulevasta sijoituksesta kertomisen hoitivat vastaajan vanhemmat jokaisessa tapauksessa.

Kuvio 1 Vastaajan ikä, kun sijaissisarukset saapui perheeseen

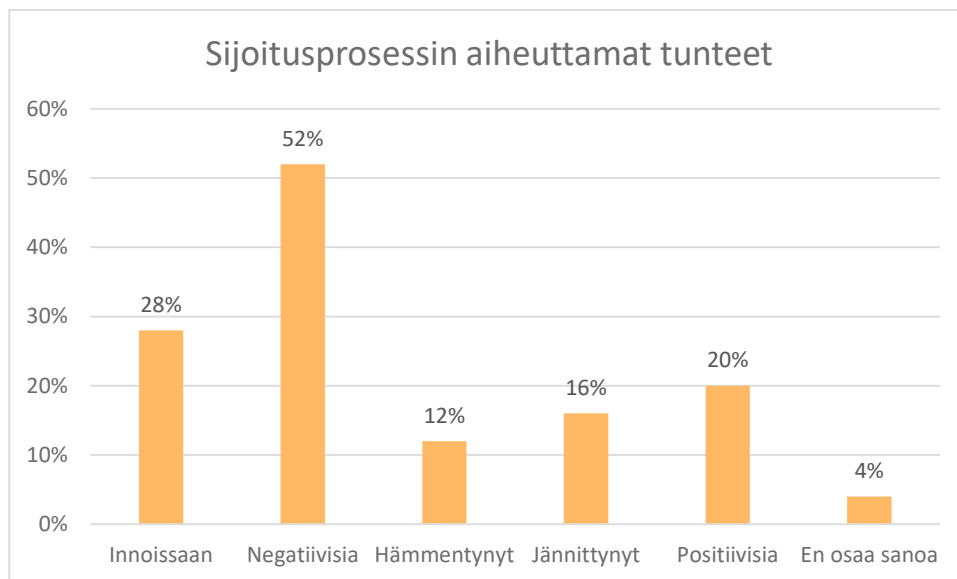
10.1 Sijoitusprosessin aiheuttamat tunteet

Sijoitukseen liittyi monenlaisia tunteita. Ennen sijoituksen alkua ilmeni jännitystä ja innostusta, kun taas elämäntilanteen tasaantuessa monet erilaiset tunteet saivat sijaa sijaisperheen biologisten lasten mielissä ja elämässä.

Ennen sijoituksen alkamista 62%:lla vastaajista oli mieltä askarruttavia kysymyksiä sijoitukseen liittyen. Monet kysymyksistä liittyivät epätietoisuuteen, kuten siihen, miten oman perheen arki muuttuu sijoituksen myötä sekä yksinkertaiseen miksi kysymykseen.

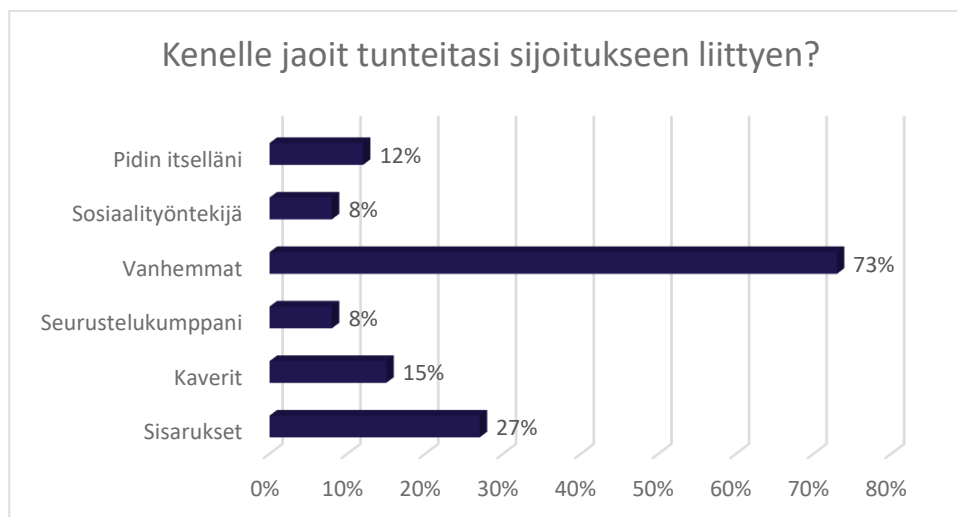
Kuviosta 2 näemme, että puolet sijoitusprosessin aiheuttamista tunteista oli negatiivisia. Melkein kolmasosa oli innoissaan tulevasta sijoituksesta. Positiivisia tunteita koki viidesosa, ja hämmennyksen ja jännityksen tunteita koettiin myös. Vastaajat kuvailivat tunteiden kirjoa laidasta laitaan.

Alussa olin innoissani, Myöhemmin olin suurimman osan ajasta ahdistunut ja ärtynyt sijaissisaruksiin. K12

Kuvio 2 Sijoitusprosessin aiheuttamat tunteet

Sijoitukseen liittyviä tunteita jaettiin eniten omille vanhemmille ja sisaruksille, kuten käy ilmi kuviosta 3. Vastauksissa kuitenkin tiedostettiin myös se, että sijaislapsi tarvitsee kodin, jossa asua. Omia tunteita siis myös osattiin säädellä ja niihin suhtauduttiin osaltaan sillä ajatuksella, että annettu apu on tärkeää.

Kuvio 3 Kenelle jaoit tunteitasi sijoitukseen liittyen

Ainakin vihaisena kerroin äidille ja isille, "tää on epäreilua kun (sijaislapsen nimi) asuu meillä ja me ei saada omia huoneita". K26

Mutta on lapsen pakko jonnekkin tulla ja minun täytyy sopeutua siihen vaikka se rasittaa kun minua paljon henkisesti. K7

Kun eriteltiin positiivisten ja negatiivisten tunteiden osuutta, vähän reilu neljäsosa koki sijoituksen aiheuttaneen enemmän positiivisia, ja toinen neljännes koki samoin negatiivisten tunteiden osalta. Puolet vastaajista kuitenkin koki niin, että sijoitus oli nostanut tasaisissa määrin esiin niin positiivisia kuin negatiivisiakin tunteita.

Kun eriteltiin positiivisten tunteiden syntyyn vaikuttaneita syitä, esiin nousivat teemat kiintymisestä sijaissisarukseen, omien vanhempien tapa kertoa sijoituksesta, sijaissisaruksen nuori ikä, sijaissisarussuhteen muodostuminen kaverisuhteeksi, sekä auttamisen kokemus.

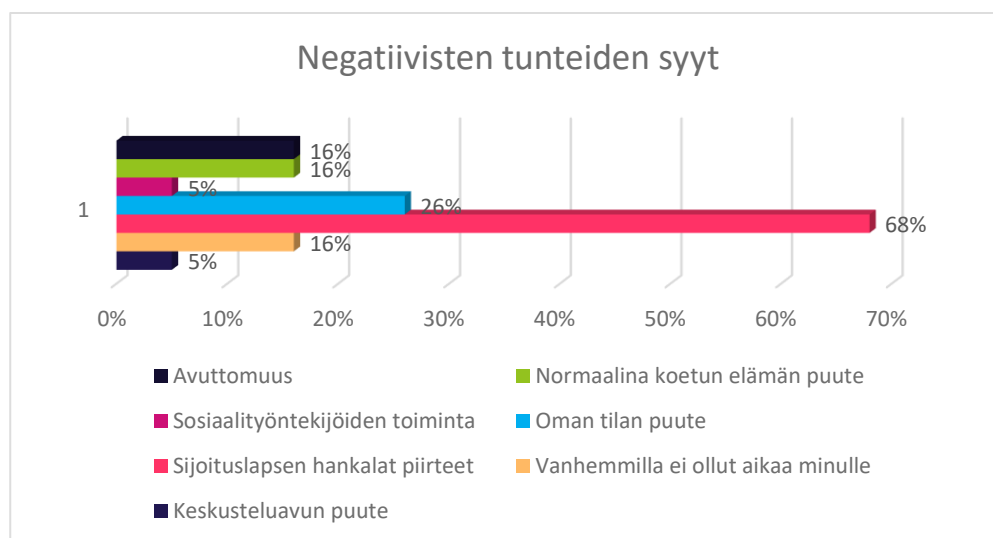
Kiintyminen sijaissisarukseen mainittiin puolessa vastauksissa kysyttäessä positiivisten tunteiden synnystä. ”Sijoitettu sisko on yhtä rakas kuin biologinen sisar”, eräs vastaaja kirjoitti kiteyttäen hyvin muiden samankaltaisten vastausten ajatukset. Yhdessä leikkiminen koettiin tärkeäksi niissä tapauksissa, joissa sijaissisarutus oli lähellä vastaajan omaa ikää. Vanhemmilla vastaajilla nousi esiin ajatus auttamisen tärkeydestä ”ajatus siitä että voidaan tarjota jollekin koti”.

Kuvio 4 Mitkä asiat tuottivat iloa suhteessa sijaissisarukseesi

Iloa olivat tuottaneet niin yhteiset leikit ja hauskuus kuin sijaissisarukselle erilaisten taitojen opettaminenkin.

Tarkastellessa kuviota 5 huomaamme, että eniten negatiivisia tunteita aiheutti sijaislapsen hankalina koetut piirteet. Oma tilaa ja keskusteluapua kaivattiin, ja usea koki, ettei vanhemmilla enää riittänyt aikaa heille. Yksittäiset vastaajat nostivat myös esille avuttomuuden sijaissisaruksen hankalan elämäntilanteen edessä sekä negatiivisena koetun sosiaalityöntekijöiden toiminnan.

Kuvio 5 Negatiivisten tunteiden syyt

Huusi, itki ja sai raivareita. Ei uskonut puhetta. Sekotti tavarat. K9

Keskusteluavun puute. Minua ja minun tunteita ei otettu tosissaan. Vanhemmilla ei ollut kunnolla aikaa minulle ja itse olin sijoitushetkellä pahimmassa murrosiän vaiheessa. K12

Muutama vastaaja eritteli, että iloa tuottaa se, kun sijaissisaruksista pääsee hetkeksi eroon, kun he lähtevät hetkeksi aikaa pois sijaisperheestä.

se kun pääsi eroon, ne lähti lomille leireille ja elämä oli normaalia viikon aikana
K5

10.2 Vaikutus perhesuhteisiin

Uuden lapsen tullessa perheeseen perheen dynamiikka muuttuu. Perheenjäsenet etsivät omaa paikkaansa muuttuneessa tilanteessa ja se muokkaa perheenjäsenten välisiä suhteita

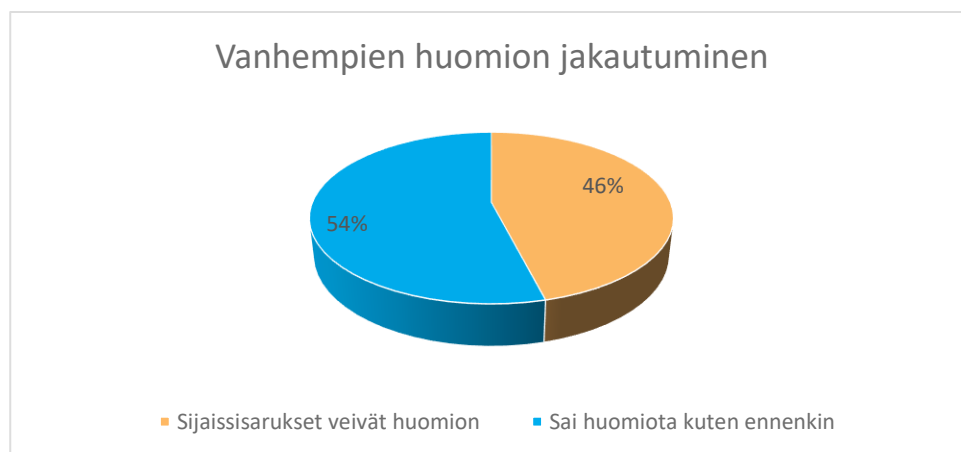
uusiin uomiinsa. Joskus uusi perheenjäsen solahtaa perheeseen kuin huomaamatta, ja toisissa tilanteissa on myös kitkaa.

Ennen sijoituksen alkua mieleen nousseissa kysymyksissä korostui ajatukset siitä, miten tuleva sijoitus tulee vaikuttamaan perhesuhteisiin.

Saadaanko viettää myös biologisen perheen kanssa tarpeeksi aikaa keskenään ilman sijoitettuja K23

Pohdittiin myös sitä, miten perheen arki tulee muuttumaan ja miten suhde tulevaan sijaissisarukseen tulee muodostumaan.

Vanhempien huomion jakautumisesta kysyttäessä vastaukset menivät laidasta laitaan. Noin puolessa tapauksissa vastaajat kokivat, ettei vanhempien antama huomio jakautunut epätasaisesti, vaan että he saivat yhtä paljon huomiota kuin sijaissisaruksensakin. Toinen puoli taas koki, että vanhempien huomio oli selkeästi enemmän sijaissisaruksissa, ja he kokivat, etteivät saa samalla tavalla jakaa vanhempiensa kanssa aikaa kuin aikaisemmin.

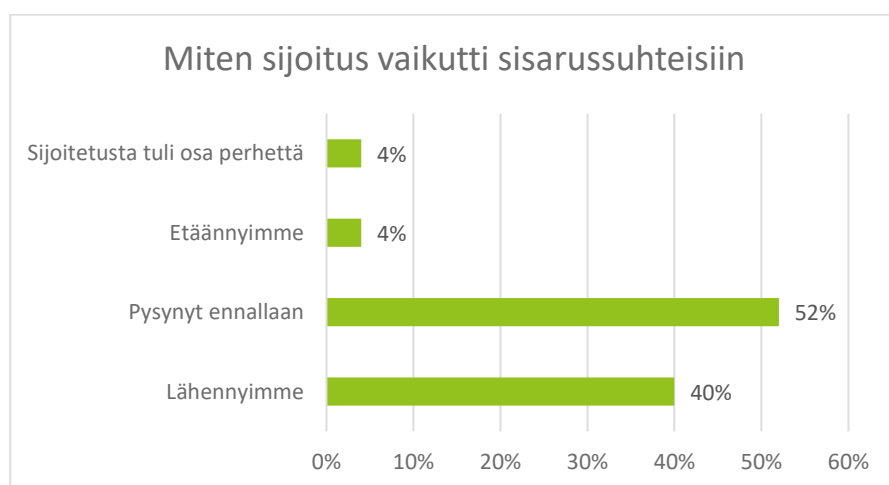

Kuvio 6 Vanhempien huomion jakautuminen

Huomio jakaantui mielestäni tasapuolisesti kaikille lapsille. K13

Silloin koin ajattelevani prosentuaalisesti näin: 80% vanhempien huomiosta meni sijaislapsiin. 15% heidän omiin työasioihin tms. Ja 5% meihin biologisiin lapsiin. K17

Pohdittaessa sijoituksen vaikutusta sisarussuhteisiin, yksi vastaaja kertoi, että sijoitetusta tuli osa perhettä ”Sijoitettu sisko on yksi meistä.” Toisessa perheessä taas kävi siten, että sijoitus vaikutti negatiivisesti suhteeseen biologisten sisarusten kanssa, ja yli puolet vastaajista kertoivat, että suhteet ovat pysyneet samanlaisina ja ennallaan. Kaksi viidesosaa vastaajista kertoi kuitenkin, että sijoitus on lähentänyt biologisia sisaruksia keskenään paljonkin. Biologinen sisarus koettiin tueksi ja turvaksi uuden elämäntilanteen edessä varsinkin niiden vastaajien kohdalla, jotka kokivat, että vanhemmilta saatu huomio heitä kohtaan oli vähentynyt.

Kuvio 7 Miten sijoitus vaikutti sisarussuhteisiin

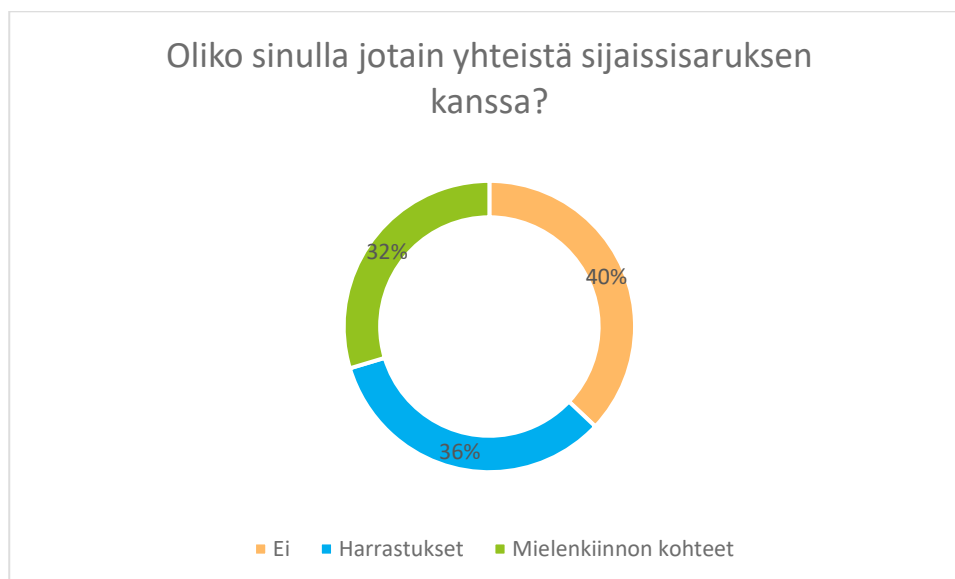
Sijoitus ei ole mielestäni vaikuttanut muihin sisarussuhteisiin. K13

Lähennyimme ja vietimme huomattavasti enemmän aikaa ja keskustelimme omista ongelmista. K12

Suhde sijaissisarukseen alkaa muodostua jo siinä vaiheessa, kun kysymyksiä tulevasta sijoituksesta herää. Monet pohtivat ennen sijoituksen alkua sitä, kuka heidän perheeseensä on tulossa ja millainen ihminen hän on. Alussa pohditut kysymykset toimivat uteliaisuuden pohjana suhteen muodostumiselle.

Yli kaksi kolmasosaa vastaajista kertoi, että heillä oli sijaissisaruksen kanssa joko yhteisiä harrastuksia tai mielenkiinnon kohteita. Ne vastaajat, jotka olivat kertoneet, että heillä on jotain yhteistä sijaissisaruksen kanssa, olivat myös vastanneet useammin, että heillä oli syntynyt positiivinen suhde sijaissisaruksen kanssa. Kaksi viidesosaa vastaajista kuitenkin

koki, ettei yhteisiä asioita ollut johtuen esimerkiksi liian suuresta ikäerosta tai sijoitetun lapsen haastavuudesta.

Kuvio 8 Oliko sinulla jotain yhteistä sijaissisaruksen kanssa

Urheilu yhdisti sekä tubevideoiden katselu. K1

Lapset on usein saatu hyvin osaksi perhettä ja useimmista lapsista on tullut minulle oikeita sisaruksia joita rakastan yhtä paljon kuin biologisia sisaruksiani. K24

Kun vastaajilta kysyttiin, mitkä asiat olivat onnistuneet sijoitukseen liittyen, 38% vastaajista kertoi, että sijaissisaruksen oleminen osa perhettä tarkoittaa onnistumista.

10.3 Avun saaminen

Vastauksissa tuli ilmi hyvin selkeästi se, kuinka eri tavoin eri perheissä koetaan saadun tuen ja avun määrä. Oli vastaajia, jotka kokivat kaiken sijoituksessa menneen hyvin, eikä avun tarvetta mihinkään suuntaan oikeastaan ollut. Sitten taas oli niitä vastaajia, jotka kokivat, että sekä he, että heidän vanhempansa olivat jääneet täysin yksin sijoitukseen liittyvien ongelmien kanssa. Niin keskusteluapu, vanhempien lomat kuin rehellisyys asioiden todellisesta tilasta näyttivät olevan kadoksissa. Ne asiat, joissa sijaisperheen biologiset lapset olisivat toivoneet tukea, olivat tiedon saaminen jo ennen sijoituksen alkua,

keskusteluapu, mahdollisuus osallistua pride-koulutukseen, sisarussuhteen muodostumisen aktiivinen tukeminen, ristiriitatilanteiden ratkaisu ja huomioon ottaminen.

10.3.1 Tiedon saaminen ennen sijoituksen alkua

Ennen sijoituksen alkua sijaisperheen biologisilla lapsilla oli monia kysymyksiä koskien tulevaa sijoitusta. Oli kysymyksiä siitä, kuinka kauan sijoitus kestää, kuka sijoitettava lapsi on, miten perheen arki tulee muuttumaan ja miksi ylipäätään heidän perheensä ryhtyy sijaisperheeksi. Mieltä askarruttaviin kysymyksiin 38% vastaajista koki saaneensa tarpeeksi vastauksia, 6% koki, ettei saanut tarvitsemiaan vastauksia ja 56% koki, että heidän mielessään oleviin kysymyksiin vastattiin osittain.

Ne, jotka olivat saaneet vastauksia mielessään oleviin kysymyksiin, olivat jokainen saaneet niitä vanhemmiltaan. Kukaan ei maininnut, että olisi jutellut ennen sijoituksen alkua esimerkiksi sosiaalityöntekijän kanssa. Yli kaksi kolmasosaa vastaajista olisi toivonut mieliään askarruttaneisiin kysymyksiin vastauksia sosiaalityöntekijöiltä ja muilta sosiaalialan työntekijöiltä, jotka työskentelivät heidän perheensä kanssa.

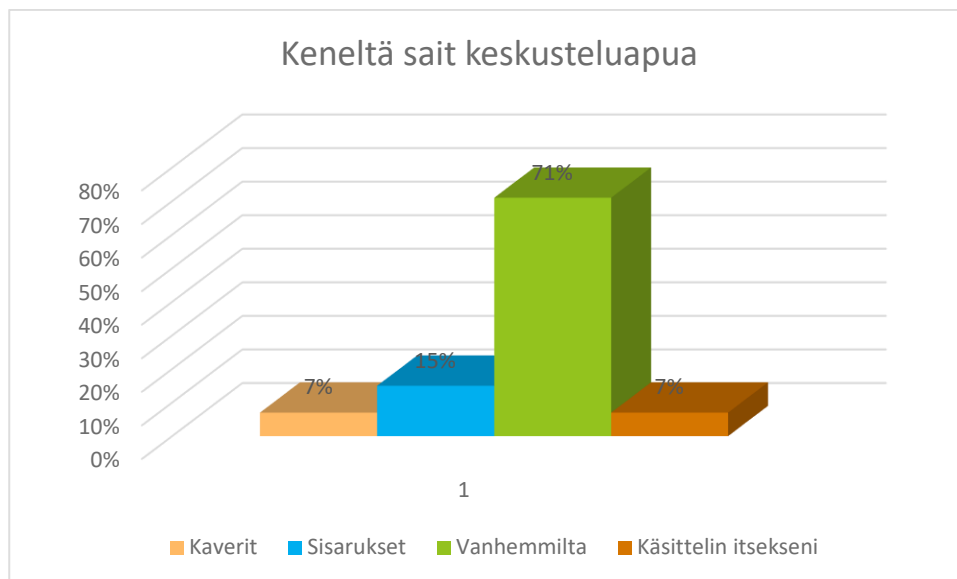
Vastaajat olisivat kaivanneet mm. keskustelutukea ja rehellisyyttä siitä, mitä sijoitus saattaa sisältää. Monet kokivat, että heidät sivuutettiin siksi, että he olivat alaikäisiä ”Sossut kahvittelivat vain aikuisten kanssa.”

Huomioisi meidätkin, mutta ei kertaakaan kysyneet, mitä me ajatellaan, miltä tuntuu. K5

Olisi ollut kiva esim. sosiaalityöntekijöiden kanssa puhua/ niiltä kuulla, mitä se sijoitus käytännössä tarkoittaa. K18

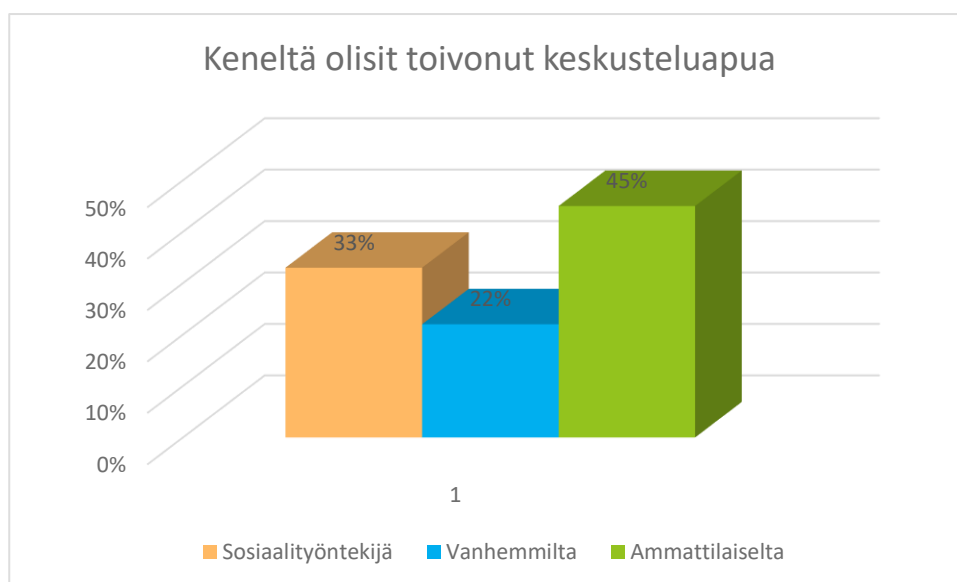
10.3.2 Keskusteluapu

Silloin, kun sijoitukseen liittyi negatiivisia tunteita, vastaajat kertoivat saaneensa keskusteluapua eniten vanhemmiltaan, kuten kuvio 9 osoittaa. Sitä saatiin myös sisaruksilta, kavereilta ja muutama kertoi käsitelleensä asioita itsekseen.

Kuvio 9 Keneltä sait keskusteluapua

Sijoitukseen liittyvien negatiivisten tunteiden käsittelyyn olisi kuitenkin kaivannut apua melkein neljä viidesosaa myös sosiaalityöntekijöiltä ja muilta sosiaalialan ammattilaisilta, kuten havainnollistuu kuviossa 10. Omilta vanhemmilta olisi myös toivottu keskusteluapua, etenkin niiden vastaajien osalta, jotka kertoivat jakaneensa tunteuksiaan sisaruksille ja kavereille kuviossa 9.

Kuvio 10 Keneltä olisit toivonut keskusteluapua

Kun kyselyssä oli kysymys, miten vastaajat toivoisivat sosiaalialan ammattilaisten huomioivan sijaisperheen biologiset lapset, monissa vastauksissa nousi esiin keskusteluavun tarjoaminen. Vertaistuen tarjoamisesta mainittiin myös muutamia kertoja.

Mahdollisuus keskustella sosiaalityöntekijän, että psykologin kanssa SÄÄNNÖLLISESTI. K12

Voisi jutella kahden kesken säännöllisesti niin, että tutustutaan. Että olisi ollut mahdollista saada tukea, esim. terapiaa tai muuta keskusteluapua. K3

10.3.3 Pride-valmennukseen osallistuminen

88% vastaajien vanhemmista oli käynyt Pride-valmennuksen ennen sijaisperheeksi ryhtymistä. Vastaajista kuitenkin vain 35% oli saanut ottaa osaa koulutukseen.

Kysyttäessä, millä tavoin sijaisperheen biologisia lapsia tulisi huomioida enemmän sijoitukseen liittyvissä asioissa, tuli ilmi, että vastaajat toivoisivat myös lapsille mahdollisuutta osallistua pride-koulutukseen. Biologiset lapset toivoivat, että koulutuksessa annettaisiin ikätasoisesti tietoa sijoituksista ja niihin liittyvistä asioista. Valmennus koettiin tärkeänä valmistavana tekijänä ennen sijoituksen alkua.

Biologisille lapsille oma koulutuspäivänsä enne sijoituksen alkua. K12

Lapset mukaan pride koulutukseen enemmän. K18

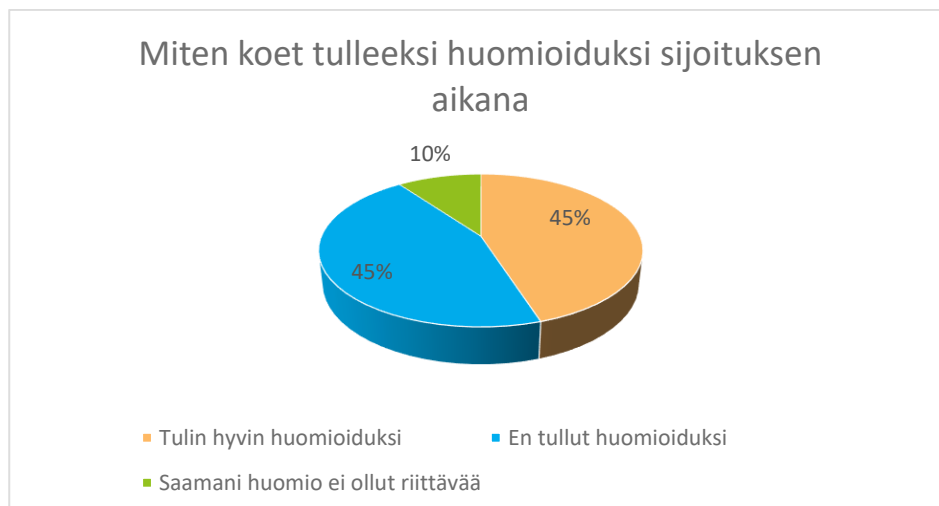
10.3.4 Sisarussuhteen muodostumisen aktiivinen tukeminen

Useat vastaajat toivoivat, että sisarussuhteiden muodostumista tuettaisiin enemmän. Perhehoitoliiton meidän sakki -toimintaan haluttaisiin esimerkiksi osallistua. Sisarussuhteen muodostumisen tukeminen koettiin tärkeäksi erityisesti niiden vastaajien keskuudessa, jotka olivat kokeneet negatiivisia tunteita sijoitettua lasta kohtaan.

Toivoisin että sisaruutta tuettaisiin ja annettaisiin aikaa, jotta sisaruus voisikin muodostua tasapuoliseksi. Sisaruus ei voi olla tasavertaista, jos vain osaa kuullaan ja he saavat olla pöydän ääressä. K16

10.3.5 Huomioon ottaminen

Moni vastaaja toivoi yleistä huomioon ottamista sosiaalialan ammattilaisten taholta. He kokivat olevansa näkymättömiä osapuolia työntekijöiden silmissä.

Kuvio 11 Miten koet tulleeeksi huomioiduksi sijoituksen aikana

En ymmärrä miksi meidät sivuutetaan täysin, kun varmasti ois sijoitus mennyt paremmin jos meitä lapsiakin ois huomioitu. K26

Tasan kerran sain jutella perheen sosiaalityöntekijän kanssa. K12

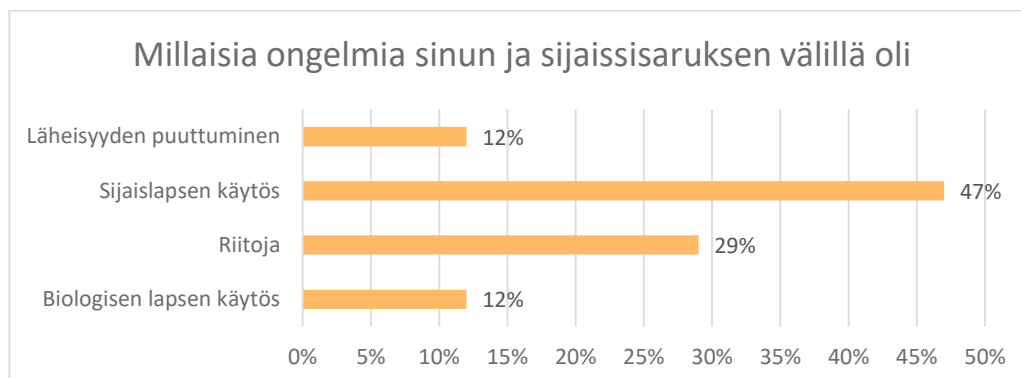
Koen, että me biologiset lapset jäämme hyvin varjoon vaikka mekin teemme parhaamme ottaaksemme uuden sisaruksen osaksi perhettämme ja se tekee isoja muutoksia perheen dynamiikkaan. K15

Vastauksista nousi vahvasti esiin toive, että biologisten lasten huomioimiseen panostettaisiin enemmän. Kuitenkin tulee myös huomioida se, että 45% vastaajista koki, että heidän saamansa huomio on ollut kaikin puolin hyvää koko sijoituksen ajan. ”Tosi hyvin. Kaikesta puhutaan.” Parhaimpien ja huonoimpien kokemusten välillä on näin ollen suuri ristiriita ja kuilu.

10.3.6 Ristiriitatilanteiden ratkaiseminen

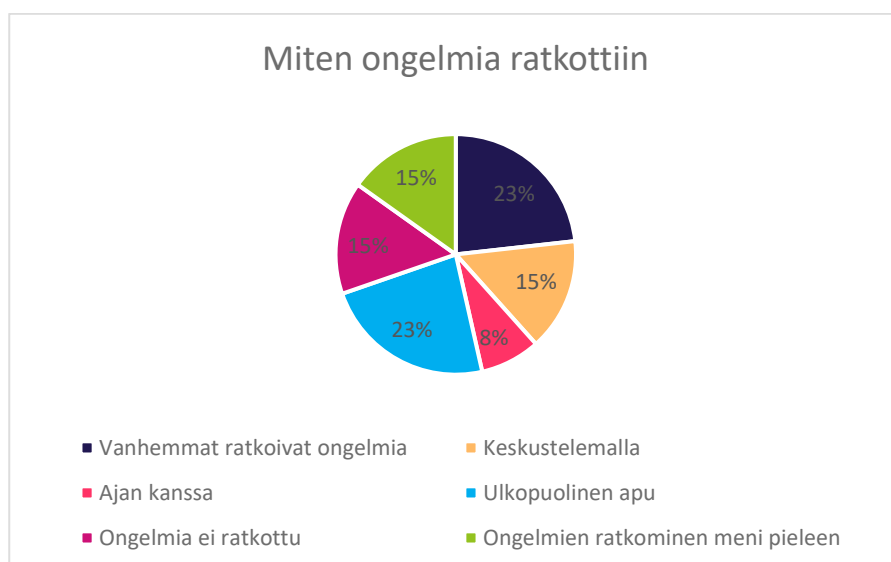
Perheen arjessa tulee tietenkin myös ristiriitatilanteita ja muita ongelmia. Osa vastaajista kertoi itse olleensa ”helposti suuttuvaa sorttia”, osa kertoi vain yleisesti riidoista ja melkein puolet kertoi, että kokivat sijaislapsen käytöksen aiheuttavan ristiriitatilanteita. Osa sijaislapsen aiheuttamista ristiriitatilanteista voidaan nähdä normaalina sisarusten kinasteluna ”Tyttö matki ja leikki mun leluilla”, kun taas osa selkeästi haitallisina ja vaarallisina.

Sijaislapsi uhkasi tappaa mun perheen, sano että viiltää meidät kurkut kun nukutaan. K7

Kuvio 12 Millaisia ongelmia sinun ja sijaissisaruksen välillä oli

Ongelmien ja ristiriitatilanteiden ratkomista pidettiin tärkeänä. Normaaleiksi luokiteltavissa ristiriitatilanteissa vanhemmat ja keskusteleminen saivat ongelmat selviämään. Hankalammissa tilanteissa ulkopuolinen apu, kuten tukiperhe, sosiaalityöntekijä tai psykologi auttoi perhettä ja biologisia lapsia ongelmatilanteissa. Kuitenkin osassa tapauksia ongelmien ratkominen meni pieleen, ja näihin tilanteisiin olisi tarvittu sosiaalialan ammattilaisilta näkökykyä auttaa ja toimintaa tilanteen ratkaisemiseksi.

Kuvio 13 Miten ongelmia ratkottiin

11 Johtopäätökset

Ennen tutkimuksen aloittamista halusin saada vastauksen kysymykseen, millaisia tunteita ja ajatuksia sijoitusprosessit synnyttävät sijaisperheen biologisissa lapsissa. Aineistona käytin anonyymin internetkyselyn vastauksia.

Edellisessä luvussa saimme huomata, että syntyneet tunteet vaihtelivat laidasta laitaan. Oli niitä kokemuksia, että sijoitus oli tuonut paljon hyvää heidän elämäänsä ja sijaissisaruksesta oli tullut yhtä rakas kuin biologisista sisaruksista. Toisessa ääripäässä taas olivat ne kokemukset, että sijaissisarus koettiin uhkaavana, suuria negatiivisia tunteita aiheuttavana tai muilla tavoin elämää hankaloittavana.

Melkein jokaiseen kysymykseeni sain vastauksia ääripäästä toiseen. Perhe-elämän muutokset koettiin positiivisina, negatiivisina ja kaikkena niiden väliltä. Perheen elämän koettiin muuttuneen liian radikaalisti, toiset taas kertoivat, ettei heidän elämänsä muuttunut juurikaan. Sijaissisarus sopi perheeseen täydellisesti, ja toisissa tapauksissa taas sijoitus jouduttiin purkamaan, koska sijaislapsi ei sopeutunut perheeseen. Perhe-elämän muutoksiin reagoivat voimakkaimmin ne lapset, jotka kokivat, etteivät saaneet tarpeeksi tukea uuden elämäntilanteen keskellä.

Sijaisperheen biologisten lasten näkökulmasta katseltaessa oli monia asioita, joissa olisi voitu toimia paremmin. Erilaisten apumuotojen tarjoaminen nostettiin suuresti esiin. Myös sitä kommentoitiin, että sijaislasten ja perheiden yhteensopivuus tulisi mahdollisimman hyvin tarkastaa, jotta ongelmatilanteita syntyisi mahdollisimman vähän. Hyvinä asioina sijoituksiin liittyen koettiin se, että sijaissisaruksesta tuli osa perhettä ja saatu apu oli riittävää. Huonoina asioina taas koettiin riittämätön avun antaminen niin heille kuin heidän vanhemmilleenkin.

Voimme todeta, että kokemukset vaihtelevat positiivisesta negatiiviseen hyvin monenlaisista eri syistä. Positiivisten tunteiden syntyyn edesvaikuttavat tarpeeksi saatu tuki niin sosiaalityöntekijöiden kuin biologisten vanhempien taholta, sijaislapsen ja sijaisperheen yhteensopivuus, sisarussuhteen muodostumisen tukeminen ja Pride-valmennukseen osallistuminen. Sen sijaan negatiivisten tunteiden syntyyn vaikuttavat edellä mainittujen asioiden puutteet. Näin ollen voidaan vetää johtopäätös, että riittävä tuki niin ennen

sijoitusprosessia, sen aikana kuin sen jälkeenkin on tärkeässä asemassa siinä, onko vallalla enemmän positiivisia vai negatiivisia tunteita. Liian vähäinen biologisten lasten huomioiminen johtaa negatiivisten tunteiden korostumiseen ja ongelmien syntyyn useassa tapauksessa.

Tulokset osoittavat selkeästi, että perhehoitoon tulee panostaa ja että sijaisperhettä ei saa jättää ”pärjäämään yksinään”, vaan mitä enemmän perhe saa tukea sosiaalialan ammattilaisilta, sitä todennäköisemmin sijoitus sujuu hyvin ja siihen liittyy vähemmän haasteita ja ongelmia. Saadun tuen riittävyys sekä vanhemmille että biologisille lapsille on tärkeää, ja sen määrää tulisi lisätä. Sisarussuhteiden muodostumista tulee tukea ja niiden ylläpitämisen eteen tulee nähdä vaivaa, jotta perhe muotoutuu yhtenäiseksi yksiköksi. Tässä esimerkiksi perhetyö ja erilaiset vertaisryhmät ovat paikallaan ja tärkeitä. Resursseja lastensuojelussa tulisi lisätä perhehoidon alueella niin, että perhehoidosta tulisi positiivinen kuva niin julkisuuteen kuin sijaisperheille itselleenkin. Mitä enemmän resursseja on tarjolla esimerkiksi tarjotun tuen ja avun määrässä, sitä paremmin sijaisperheet pystyvät vastaamaan sijaislapsen tarpeisiin, ja näin ollen koko perheen hyvinvointi lisääntyy.

Sosionomin kompetenssien kannalta tulokset ovat mielenkiintoisia. Sosionomin kuuluisi osata arvioida tilanteita, joissa on arvostiritoja ja pyrkiä etsimään niihin ratkaisuja, jotka ovat kestäviä. Tulokset osoittavat selkeästi, että monet sijaisperheet tarvitsevat enemmän tukea ja apua, kuin mitä he ovat saaneet. Tosiasia on kuitenkin se, että julkisella puolella resurssit ovat vähäiset ja niiden jakamista joudutaan miettimään tarkoin. Miten siis esimerkiksi perhetyötä perhehoidon parissa tekevä sosionomi pystyisi huomioimaan sijaisperheen tarpeet niin, että hänellä olisi oikeasti aikaa jokaiselle perheenjäsenelle ja hän pystyisi toimimaan niin, että jokainen perheessä kokisi tullessa kohdatuksi? Yhteiskunnallisesti vaikuttamalla voidaan pitkällä tähtäimellä saada hyviäkin tuloksia, kun tuodaan asian tärkeyttä esille julkisessa keskustelussa ja päätöksiä tehdessä. Kuitenkin on todettava, että yksittäisen ihmisen vaikutus on suhteellisen pieni, jos hän ei saa muita ihmisiä seisomaan ajatustensa takana. Näin ollen on tärkeää herätellä keskustelua ja saada ihmiset ajattelemaan asiaa ja sen jälkeen toimimaan. Sosionomi voi myös esimerkiksi asettaa itselleen oppimistavoitteita siten, että hän osaisi ottaa huomioon myös ne perheen hiljaisemmat osapuolet ja saada heidät kokemaan osallisuutta. Työskennellessään sijaisperheiden kanssa hän voi myös kiinnittää huomiota sisarussuhteiden tukemiseen ja

käyttää aikaansa myös biologisten lasten kanssa työskentelyyn. Tärkeää olisi aikatauluttaa omaa työskentelyään siten, että huomio jakautuu niille alueille, joilla sitä on tarvetta toisia unohtamatta.

Vastauksena kysymykseen, mitä asioita kannattaa tehdä tulevaisuudessa, esiin nousi riittävän tuen ja avun tarjoaminen, sisarussuhteen muodostumisen tukeminen ja riittävä tieto ja koulutus myös sijaisperheen biologisille lapsille. Kaiken kaikkiaan huomioon ottaminen, tukeminen ja herkkyys sosiaalialan työntekijöiltä ovat niitä toimia, joita kannattaa lisätä ja jatkaa edelleen, jotta sijoitukset sujuisivat jokaista osapuolta auttaen.

Ennen tutkimuksen aloittamista tahdoin saada vastauksen siihen kysymykseen, mitä sijaisperheen biologiset lapset ajattelevat sijoitusprosesseista ja millaista tukea he ovat saaneet ja koen saaneeni näihin kysymyksiin paljon silmiä avaavia näkemyksiä ja ajatuksia. Sain myös kerättyä paljon tietoa siitä, millaisia toiveita biologisilla lapsilla on saatavan tuen suhteen.

12 Pohdinta

Tutkimuksen eteneminen oli suoraviivaista, tosin aika ajoin myös hitaanpuoleista. Kuitenkin koen niin, että tutkimus eteni lineaarisesti kohti tutkimuskysymyksiin vastaamista. Huolet siitä, löytyisikö kyselyyn vastaajia, osoittautuivat turhiksi ja tutkimuskysymyksiin vastaamisen kannalta tutkimus onnistui erittäin hyvin. Näen, että sain jokaiseen esittämäni kysymykseen vastauksia ja näkökulmia.

Tämä tutkimus toi selkeästi esille sijaisperheiden biologisten lasten näkemyksiä ja kokemuksia sijoituksiin liittyen. Näin ollen näistä kootuista kokemuksista on varmasti myös hyötyä sosiaalialan kentällä niissä tilanteissa, kun mietitään, millaisia ajatuksia ja tunteita sijaisperheiden biologiset lapset saattavatkaan käydä läpi. Nämä vastaukset toimivat myös varmasti hyvänä pohjana jatkotutkimuksille. Ne ovat myös oiva ohjenuora niille sosiaalialan ammattilaisille, jotka työskentelevät sijaisperheiden biologisten lasten kanssa. Nämä tutkimustulokset auttavat pitämään mielessä ne kokemukset ja tunteet, joita sijaisperheiden biologiset lapset eivät välttämättä tuo esille ja sano ääneen. Näin ollen nämä vastaukset ja tutkimustulokset mielessä pitäen sosiaalialan työntekijät voivat pitää silmänsä ja korvansa enemmän auki niissä tilanteissa, joissa kohtaavat sijaisperheiden biologisia lapsia ja voivat arvioida sitä, millaisia tunteita ja kokemuksia heidän elämässään todella on menossa.

Tällaista tutkimusta voisi mielestäni ehdottomasti jatkaa pidemmällekin. Olisi mielenkiintoista saada pureutua syvemmin siihen, mitä sijaisperheissä on tehty eri tavalla, että tutkimustulokset ovat olleet niin erilaisia vastaajista riippuen. Mitä sosiaalialan ammattilaiset ovat tehneet niiden perheiden kanssa, joissa koettiin, että sijoitukset ovat menneet hyvin ja niiden aiheuttamat tunteet ovat olleet positiivisia, ja vastaavasti, miten niissä perheissä on toimittu, joissa koettiin, että sijoitus on vaikuttanut negatiivisesti elämän eri osa-alueisiin. Tätä tutkimusta jatkamalla saataisiin varmasti luotua toimintamalleja ja ohjeita sijaisperheiden kanssa työskenteleville ammattilaisille niin, että sijoitukset onnistuisivat entistä paremmin.

LÄHTEET

- Aho-Kaipio, J. 2012. Sijaisvanhempien kokemuksia sijoituksen alkuvaiheesta. [Verkkojulkaisu]. [Viitattu 20.3.2021]. Saatavana: <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/83531/gradu05882.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Arkimies, K. 2008. Terveisiä sijaisperheestä!: Yhdessä lapsen parhaaksi. Helsinki: Kotimaa-Yhtiöt.
- Back-Kiianmaa, R. & Hakkarainen, P. 2008. Sijaisvanhemmat tarvitsevat riittävät valmiudet. Teoksessa: J. Ketola (toim.) Sijoita perheeseen: Perhehoito inhimillisenä ja taloudellisena vaihtoehtona. Jyväskylä: PS-kustannus, 121–144.
- Flinkman, M. 2017. Sijoitettujen lasten kokemuksia sijoitusten vaikuttavuudesta. [Verkkojulkaisu]. [Viitattu 20.3.2021]. Saatavana: <https://core.ac.uk/download/pdf/84796421.pdf>
- Gustaffson, H. 2020. Kodin ulkopuolelle sijoitetun lapsen kokemuksia sijaishuollosta. [Verkkojulkaisu]. [Viitattu 20.3.2021]. Saatavana: <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/67644/1/URN%3ANBN%3Afi%3Aaju-202001311909.pdf>
- Hakkarainen, P., Kuukkanen, M. & Piispanen, H. 2013. Parasta perhehoitoa: perhehoidon tietopaketti. 3. painos. Jyväskylä: Perhehoitoliitto.
- Halme, A. & Koskinen, H. 2010. Huostaanotettu lapsi uudessa perheessä: kokemuksia sijaisvanhempien näkökulmasta. [Verkkojulkaisu]. Saatavana: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/13740/Koskinen_Halme.pdf?sequence=1
- Heinonen, H. 2011. Sadoissa verkoissa sukkulointia: kumppanuudet sijaishuollossa. [Verkkokirja]. Helsinki: Lastensuojelun keskusliitto. [Viitattu 28.10.2020]. Saatavana: https://www.lskl.fi/materiaali/lastensuojelun-keskusliitto/Sadoissa_verkoissa_sukkulointia_Kumppanuudet_sijaishuollossa.pdf
- Jallinoja, R. 2009. Vieras perheessä. Helsinki: Gaudeamus.
- Janhunen, T. 2008. Jotta sijoitukset kestäisivät. Teoksessa: J. Ketola (toim.) Menetyksistä mahdollisuuksiin: Perhehoitoa lasten ja vanhemmuuden tueksi. Jyväskylä: PS-kustannus, 123–145.
- Jokiaho, H. 2007. Elämäntapana sijaisvanhemmuus: sijaisäitien kokemuksia sijaisvanhemmuudesta ja perheen arjesta. [Verkkojulkaisu]. [Viitattu 20.3.2021].

Saatavana: https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/18353/URN_NBN_fi_jyu-200801211074.pdf?sequen

Jääskeläinen, I. 2006. Osallisuus hyvän elämän mahdollistajana: Lapset, nuoret ja perheet seurakuntien tekemässä työssä. Teoksessa: J. Helminen (toim.) Elämä koettelee, tuki kannattelee: Sosiaali- ja terveysalan työ monimuotoisissa perhesuhteissa. Jyväskylä: PS-kustannus, 91–116.

Kananen, J. 2017. Laadullinen tutkimus pro graduna ja opinnäytetyönä. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Kangas, U. 2004. Lastensuojelu ja lapsen huolto. Teoksessa: A. Puonti, T. Saarnio & A. Hujala (toim.) Lastensuojelu tänään. Helsinki: Tammi, 105–118.

Karevaara, E. 2015. Sijaisperheiden biologisten lasten kokemuksia perhe-elämästä. [Verkkojulkaisu]. [Viitattu 20.3.2021]. Saatavana: <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/48354/1/URN%3ANBN%3Afi%3Aju-201601141107.pdf>

Kaulio, P. & Svennevig, H. 2006. Sisaruus: rakkautta, vihaa, kateutta. Helsinki: Minerva kustannus.

Ketola, J. 2008. Sijoita perheeseen: Perhehoito inhimillisenä ja taloudellisenä vaihtoehtona. Jyväskylä: PS-kustannus.

Koistinen, H. 2011. Sijaisvanhempien kokemuksia arjessa jaksamisesta. [Verkkojulkaisu]. [Viitattu 20.3.2021]. Saatavana: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/33866/Koistinen_Heidi.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Känkänen, P. 2009. Siirtymät sijaishuollossa: hetkiä ja ikuisuuksia. Teoksessa: M. Bardy (toim.) Lastensuojelun ytimissä. Helsinki: Terveystieteiden tutkimuskeskus, 264–272.

L. 13.4.2007/417. Lastensuojelulaki.

L. 263/2015. Perhehoitolaki.

Metsämuuronen, J. 2006. Laadullisen tutkimuksen käsikirja. Helsinki: International Methelp 2006.

Mikkola, M. 2004. Lastensuojelu ja eurooppalaiset ihmisoikeudet. Teoksessa: A. Puonti, T. Saarnio & A. Hujala (toim.) Lastensuojelu tänään. Helsinki: Tammi, 61–76.

Mäkipää, S. 2007. Neuvotellen rakennettu perhe: Perhe, vanhemmat ja lapsi adoptiota ohjaavassa tekstissä. Teoksessa: J. Vuori & R. Nätkin (toim.) Perhetyön tieto. Tampere: Vastapaino, 205–223.

Nieminen, M. 2010. Sijaisperheiden biologisten lasten kokemuksia sijaissisaruuudesta. [Verkkosivut]. [Viitattu 20.3.2021]. Saatavana: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/22030/Nieminen_Minna.pdf

Parker, J. & Stimpson, J. 2002. Sisarusuhteet: kilpailua ja rakkautta. Suomentaja Laura Jänisniemi & Susanna Tuomi. Iso-Britannia: Hodder & Stoughton.

Perhehoitoliitto. [Ei päiväystä]. Toimeksiantosuhteisen perhehoitajan tehtävä ja asema. [Verkkosivu]. [Viitattu 28.10.2020]. Saatavana: https://www.perhehoitoliitto.fi/minustako_perhehoitaja/perhehoitajan_tehtava

Pesonen, A. 2006. Kouluyhteisön hyvinvointiin liittyviä kysymyksiä: yhteistyötä lasten, nuorten ja perheiden kanssa. Teoksessa: J. Helminen (toim.) Elämä koettelee, tuki kannattelee: Sosiaali- ja terveysalan työ monimuotoisissa perhesuhteissa. Jyväskylä: PS-kustannus, 79–90.

Pösö, T. 2007. Lastensuojelun puuttuva tieto. Teoksessa: J. Vuori & R. Nätkin (toim.) Perhetyön tieto. Tampere: Vastapaino, 66–82.

Rönkkö, L. & Rytönen, T. 2010. Monisäikeinen perhetyö. Helsinki: WSOYpro.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). 04.06.2020. Perhehoitajana toimiminen. [Verkkosivu]. [Viitattu 28.10.2020]. Saatavana: <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/sijaishuollon-muodot/perhehoito/perhehoitajana-toimiminen>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). 28.08.2019. Perhehoito. [Verkkosivu]. [Viitattu 27.10.2020]. Saatavana: <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/sijaishuollon-muodot/perhehoito>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). 30.7.2020. Lastensuojelu 2019. [Verkkosivu]. [Viitattu 27.10.2020]. Saatavana: <https://thl.fi/fi/tilastot-ja-data/tilastot-aiheittain/lapset-nuoret-ja-perheet/lastensuojelu/lastensuojelu>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). 31.12.2019. Sijaishuoltoon siirtyminen ja yhteistyö vanhempien kanssa. [Verkkosivu]. [Viitattu 27.10.2020]. Saatavana: <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/sijaishuoltoon-siirtyminen-ja-yhteistyo-vanhempien-kanssa>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). Ei päiväystä. Hoito ja kasvatusta sijaishuollossa. [Verkkosivu]. [Viitattu 27.10.2020]. Saatavana: [thl https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/hoito-ja-kasvatusta-sijaishuollossa](https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/hoito-ja-kasvatusta-sijaishuollossa)

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). Ei päiväystä. Lastensuojelun arvot ja periaatteet. [Verkkosivu]. [Viitattu 26.10.2020]. Saatavana: <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/mita-on-lastensuojelu/lastensuojelun-arvot-ja-periaatteet>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). Ei päiväystä. Mitä on lastensuojelu?. [Verkkosivu]. [Viitattu 26.10.2020]. Saatavana: <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/mita-on-lastensuojelu#Lastensuojelulain%20tarkoitus>

Tilastokeskus. [27.08.2020]. Väestö. [Verkkosivu]. [Viitattu 27.10.2020]. Saatavana: https://www.tilastokeskus.fi/tup/suoluk/suoluk_vaesto.html

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 3. uud. laitos. Helsinki: Tammi.

Vilén, M., Leppämäki, P. & Ekström, L. 2002. Vuorovaikutuksellinen tukeminen. 3. painos. Helsinki: WSOY.

Virtanen, J. 2006. Fenomenologia laadullisen tutkimuksen lähtökohtana. Teoksessa: J. Metsämuuronen (toim.) Laadullisen tutkimuksen käsikirja. Helsinki: International Methelp 2006. 155–214